

Mesečnik za ođjemalce Vydrove
tovarne hranil v Pragi VIII.

Letnik X.

Predplačati se ne more.

1. decembra 1913.

Vesele božične praznike!

Genik izdelkov Vydrove tovarne hranil v Pragi VIII.

Vydrova žitna kava poslana posebej v platnenih vrečicah, poštnine prosta 5 kg.	K 4-50
Otroška moka v zavitkih 1 kg.	2-40
Juhine konzerve (grahova, gobova, lečna, riževa in rezančna) v škatlji s 25 porcijami	1-50
Juhin prídadek, stekl. $\frac{1}{4}$ kg.	1-50
Šumeči bonboni »Ambo« 50 kmd. K 2-—, 40 kmd. K 2-—, »s sidrom« 50 kmd. v škt.	2-—
Sadni bonbon »Bene«, 25 kmd.	1-—
Masleni oblati, zavitek s 25 kmd.	2-—
Oblati »Dezert delikat« zavitek s 50 komadi	3-—
Oblati »Destin«, s sadnim okusom, zavitek s 40 kmd.	2-—
»Buhtin«, začimba za pecivo v $\frac{1}{4}$ kg. stkl.	1-—
Gorčica po franc. in kremškem načinu po $\frac{1}{4}$ kg. stekl. po	1-—
»Julep«, jabolčni $\frac{1}{4}$ l. steklenica	—40
višnjevi in vinski $\frac{1}{4}$ l. steklenica	—60
Grahoa moka, zavojček $1\frac{1}{4}$ kg	1-—

Pošiljatve od K 6-— naprej (izvzemši »Vydrovko« in Julepa)
pošiljamo franko.

„Vydrovka“, ta dobra žitna kava. Dobra je zavoljo tega, ker je koristna, zdrava in okusna. Ako jo želite komu poslati kot „božično darilo“, potem to morate omeniti pri naročilu, da moremo pošiljatev izvršiti ob pravem času. Nekaj priznanj:

Velecenj. gg. odjemalci nam pišejo:

Bukovšek Vincencij, hiš. posestnik, Toplice 24., p. Zagorje ob Savi: Prosim, pošljite nam takoj zopet 5 kg Vaše dobre žitne kave.

Bučar Marija, Nova gora, Sv. Duh, p. Krško: Ker sem že porabila Vašo izborno Vydrovko, prosim, pošljite mi je zopet 5 kg.

Goršič Franc, mlinar, Ivanjkovci: Brez Vydrovke ne moremo biti, zato rej Vas prosim, da mi je pošljete še eno vrečko.

Kogler Anton, zidar, Labud: Kdor si je od Vas enkrat naročil Vydrovko, to dobro žitno kavo, gotovo ostane za vselej Vaš odjemalec.

Kotnik Franc, posestnik, Sele-Slovenjigradec: Blagovolite nam zopet poslati 5 kg Vydrove kave, ker brez nje ne moremo biti.

Mlakar Janez, Runež-Ivanjkovci: Vaša žitna kava „Vydrovka“ je v resnici najboljša in se odlikuje od drugih žitnih kav. Ima izvrsten okus in tudi potrebuje manj sladkorja, kakor prekmorska zrnata kava. Zatorej jo vsakemu prav toplo priporočam.

Mubi Marijana, posestnica, Sp. Bela, p. Tupaliče: Prosim, pošljite mi zopet 2 vrečici Vaše žitne kave, ker nam dobro tekne in je zdrava pijača.

Peček Oroslav, posestnik in kroj. mojster, Ljubljana: Prosim, pošljite nam zopet 5 kg Vaše dobre žitne kave.

Perhaj Franc, tesarski mojster, Kukmaka, p. Vel. Lašče: Prosim, pošljite mi zopet 5 kg Vydrove žitne kave. Vaša kava je izborna, sicer pa dobro blago se samo hvali.

Petkovšek Jakob, posestnik, Rovte št. 25.: Prosim, pošljite mi zopet 5 kg Vaše dobre žitne kave, kajti zelo težko smo brez nje.

Pogorelec Anton, kovač, Goričavas 33, p. Ribnica, Kranjsko: Prosim, pošljite mi 5 kg. Vaše izborne žitne kave.

Pređikaka Katarina, Doklece, Ptujška gora: Vaša žitna kava nam zelo ugaja, posebno pa otrokom, kateri nočejo druge piti. Imam dve hčerki, ki sem jih edino z Vašo kavo od družega meseca redila. Vsaka je z letom shodila in sta zdravi kot ribi. Zato, matere, poskušajte ž njo tudi pri malih otročičih, ker jim močno ugaja.

Resnik Franc, posestnik, Trnovlje-Celje: Vaša žitna kava nam zelo ugaja, zato ne moremo biti brez nje.

Slibar Ivana, Stob 10, p. Domžale: Prosim, pošljite mi takoj 5 kg Vaše dobre žitne kave, ker nam je že pošla, a brez nje ni dobrega zajutрка.

Tomše Angelica, soproga c. kr. gozdarja, Trnovo pri Gorici: Vydrova kava se nam je zelo priljubila in sploh ne moremo biti brez nje. Prosim, da nam jo hitro pošljete še eno vrečko.

Ukmar Anton in Avgusta, Trst: Srčno se Vam zahvaljujemo za Vašo Vydrovo kavo, ker smo ž njo prav zadovoljni in jo vsakemu priporočamo.

Verhnjak Mihael, čuvaj v predoru, Hrušica, p. Jesenice na Gorenjskem: Prosim, pošljite nam hitro zopet 5 kg Vaše izborne žitne kave, ker nam je že pošla in jo težko pričakujemo.

Wybihal Hermína, Polzela: Ker uživamo Vašo izborno kavo popolnoma samo, nam je že pošla, toraj pošljite nam jo nemudoma.

Otroška moka je idealno nadomestilo za materino hrano, kjer te manjka, lahko se ž njo tudi prikrmuje dojenčke. Z našo moko je bilo vzrejeno že na tisoče in tisoče otrok, nedolžni otroci s svojimi dobrimi mamicami so nam za njo odkritosrčno hvaležni.

$\frac{1}{2}$ kg.
K 1-20

Nekoliko priznanj o Vydroví otroški moki.

Bystřický Karol, c. kr. sodn. oficijant v Kamenici ob Lipi, 1./X. 13: Pošiljam Vam sliko naše majhne Beluške in prosim, da tudi jo uvrstite med drobne Vydrovčane. Fotografirana je bila v 9 $\frac{1}{2}$ mescu, tehta pa 9 kg in je bila že od prvega mesca po svojem rojstvu krmljena izključno z Vašo otroško moko. Slika kaže, da ji je prav ugajala. Čeravno jo mati skoro nič ni dojila, vendar je zdrava, čila in dozdaž še ni bolehalo. Zavoljo tega Vašo otroško moko lahko vsakemu priporočim, saj se je res izvrstno obnesla.

Beluška Bystřický.

Čífková Frančiška, krčmarica, Uhry, p. Velvary, 21./IX. 13: Pošljite mi poštno obratno Vašo otroško moko, ker nam že nestaja in čakate na njo dve sladkosnedni mački.

Dostál Ad., tov. vrtnar, Mýto pri Zbirovu, 22./X. 13: Pošljite nam za našega Pepčka 1 kg otroške moke. Zelo jo ljubi in taista mu tudi hasne. Vsa čast Vašemu izdelku!

Fabian Ana, soproga grašč. oskrbnika, Nepomyšl pri Podbořanah, 2./X. 13: Naročujem 2 kg Vaše otroške moke, obenem pa pošiljam

Anica Fabian.

— Ognjeslav Fialka.

tudi sliko naše male Anice s prošnjo, da jo uvrstite med male Vydrovčane. Fotografirana je bila v 9. mescu svoje starosti. Zdaj je 13 mescev stara in vse ji tekne, Vašo otroško moko ima pa vendar najraje.

Fialka Bohuša, veletržčeva soproga, Frenštát pod Radhoštom, 18./X. 13: Pošiljam Vam fotografijo 14 mesečnega Ognjeslava. Od 3. mesca krmimo ga izključno z Vašo izvrstno otroško moko, ki je enako dobra, če ne še boljša kakor tuji izdelki. O tem sem se sama

Juhini pridatki za izboljšanje juhe, z odličnim okusom. Naj jih ne manjka v nobeni kuhinji! To je čisti izvleček iz rastlin, ki je konzerviran s soljo. Pri mesu ž njimi veliko prišteš, ker po njih tudi vodena juha zadobi okus goveje juhe. Steklenica $\frac{1}{4}$ kg. K 1.50.

Otmar Hecher.

prepričala. Z lahko vestjo jo vsakemu priporočim.

Hecher Terezija, gozdnarjeva soproga, Gollrad pri Marijinem Celju na Staj., 3./XI. 13: Vaša otroška moka neizmerno ugaja našemu malemu Otmaru, kakor slika kaže. Fotografiran je v 6. mesecu, ko je tehtal 10 kg in imel 1 zobek. To je uspeh Vaše imenitne otroške moke, katero morem kot najboljšo vsakemu priporočiti.

Hladík Jožef, Jezbiny, p. Jaroměř, 1./X. 13: Pošiljam Vam sliko naše Anice in Henrike

ter prosim, da ju uvrstite med Vydrovčane, kajti obe ste bili življeni z Vašo otroško moko. Zdaj jima tekne tudi Vaša dobra žitna kava.

Jakubal Vaclav, mojstr vlčementarni, Golčův Jenikov, 15./X. 13: Usojam si Vam naznaniti, da naša dvojčka Venovšek in Anica sta stalna odjemalca Vaše otroške moke, ki jima tudi izvrstno ugaja.

Jožef, strojnik, Vlkov, p. Jožefov, 26./X. 13: Pošiljam Vam sliko naše Micike, katero od 3. tedna prikrmujemo z Vašo otroško moko, katero smo kupovali pri g. Bartošu v Jožefovu. Lahko jo vsakemu priporočimo. Marica je fotografirana v 13. mesecu in kakor slika kaže, ji je moka jako koristila.

Janeček Ludovik, učitelj, Čermná, 15./X. 13: Pošiljam Vam sliko naše Evice, katero od 4. mesca krmimo z Vašo otroško moko. Fotografirana je v 16. mesecu. Zdaj se je že poslovila z moko, posladka pa se z Vašo dobro kavo.

Micika Jandík.

Anica in Henrika Hladík.

Konzervne juhe. 25 kock za K 1-50. Gobova, grahova, lečna, rezančna in riževa. S pomočjo teh konzerv napraviš lahko v malo minutah izvrstno in okusno juho — posebno za južino ali večerjo. Da so naše konzerve jako priljubljene, izpričuje dejstvo, ker jih razpečavamo veliko množino.

Kautský Bohuša, odvetnik. soproga v Nem. Brodu, 8./X. 13: Pošiljam Vam podobico našega sinčka Zdenka, ki ga od 6. tedna redimo z Vašo otroško moko. Zdaj je 5 mesecev star, ima že

Urha Košťál.

4 zobke, sam sedi in tehta 9½ kg. Fotografijo smo dali narediti pred enim mescem. Da je naše ljubo dete toli zdravo in čilo, zato se moramo zahvaliti slovanskemu izdelovalcu te moke, g. Vydru! Prav toпло priporočim to moko vsaki materi, ki si želi, da njen otrok raste kakor moj Zdenek. Ne potrebujemo tujih slabih izdelkov, ko imamo naše dobre domače.

Košťál Albin, tov. delavec, Jablono.

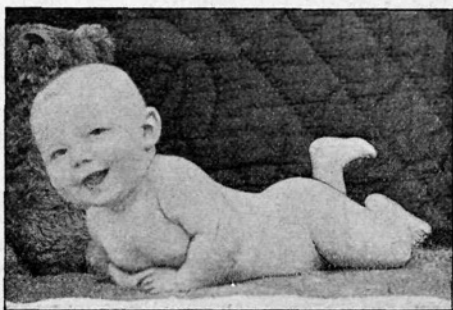

Evica Janeček.

nec ob Jizeri, 27./IX. 13: Usojam si Vam poslati sliko našega Urha, katerega od 3. tedna krmimo z Vašo otroško moko. Mati ga sploh ni dojila. Slika razodeva, da mu je moka šla v slast. Zdaj je 7 mesecev star in tehta 12½ kg. Moko drage volje priporočimo vsaki materi.

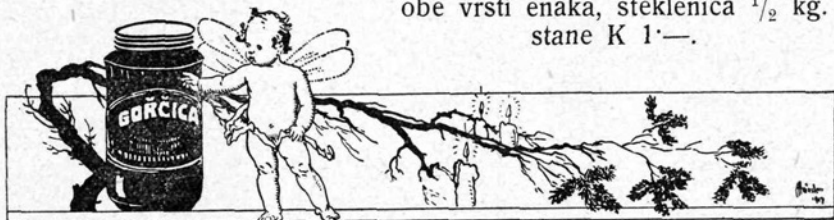
Košťál Mikuláš, redar, Postržiň, p. Vodolka, 27./X. 13: Naročil sem pri Vas žitno kavo. Ako je še niste odposlali, potem priložite zraven 1 kg. otroške moke. Dokler smo našega dečka krmili z Vašo moko, je bil vselej tih in miren, ko pa je nam ista zmanjkala, je paglavec postal siten. Zato pošljite moko brž-ko-brž.

Kubát Marija, učiteljeva soproga, Nemělkov, p. Velhartice, 8./X. 13: Usojam si Vam poslati fotografijo naše Ruženke — Vydrovčanke. Od 3. do 5. mesca smo jo prikrmovali, od 5. do 8. mesca izključno krmili samo

Zdenek Kautský.

Gorčica, delikatna poslaščica k mesu in klobasicam, naj je že fino mleta francoska, ali zrnata kremška. Poskusite le, da jo primerite s konkurenčnimi izdelki. Cena je za obe vrsti enaka, steklenica $\frac{1}{2}$ kg. stane K 1.—.

Ruženka Kubát.

še male Libuške, rojene 9. majnika 13 in od 14 dni po njenem rojstvu popolnoma krmljena samo z Vašo otroško moko. Dozdaj nam še ni bolehal in v polpetem mescu je že imela 2 zobka, zato morem Vašo moko vsakemu priporočiti.

Krhounek Vaclav, uradnik, Vranovice, p. Brasy, 27./X. 13: Pošiljam Vam sliko našega Pepčka, katerega krmimo od njegovega rojstva z Vašo otroško moko. Zdaj, ko je 7 mesev star, tehtja 9 kg. Razun Vaše moke nič drugega ni zavžival, to je gotovo najboljšo izpričevalo za Vaš koristen izdelek. Želim Vam velikov uspehov pri Vašem podjetju.

Pepček Krhounek.

z Vašo otroško moko, zdaj pa jo zopet prikrumujemo. Fotografirana je v 11. mescu, zdaj je 13 mesev stara in živahna kakor veverica. Moko priporočam vsem skrbnim materam.

Kubín Jaroslav, krojač, Jablonec ob Nisi, 29./IX. 13: Ker sem prepričan o dobroti Vaše moke, ki je rešila našega bolnega dečka, zato si naročujem zopet 3 kg Vaše otroške moke in sicer poštno obratno.

Kolár Jožef, tkavec, Nem. Olešná, p. Strmilov, 20./X. 13: Pošljite mi 3 kg Vaše otroške moke, ker eno kilo je premalo in naša Vlastica ne more brez nje biti.

Kotýnková Marija, šivilja, Santice, 17./X. 13: Pošljite mi 1 kg Vaše otroške moke, ki našemu Stanislavu tako diši. Tudi bolj zdrav je ob njej.

Král Jožefa, pekovka, Smíchov, 20./X. 13: Pošiljam Vam fotografijo naš

Libuška Král.

še male Libuške, rojene 9. majnika 13 in od 14 dni po njenem rojstvu popolnoma krmljena samo z Vašo otroško moko. Dozdaj nam še ni bolehal in v polpetem mescu je že imela 2 zobka, zato morem Vašo moko vsakemu priporočiti.

Kulich J., tovarna gospodarskih strojev, Žehušice, 21./X. 13: Blagovolite mi poslati 3 kg otroške moke, toda poštno obratno, ker je nam nestala in mi nočemo pokvariti želodčka naše Lizike. Poprej smo kupovali moko v Podjebradih.

Kučera Arnošt, posestnik, Vysoké ob Jizeri, 17./X. 13: Z Vašo moko, ki toli ugaja našemu Pepčku, smo popolnoma zadovoljni. Pošljite 3 kg poštno obratno.

Lhoták Jožef, kmet, Rpety, 20./IX. 13: Naš Franček papa od svojega rojstva Vašo otroško moko in nikdar še ni bil bolan. Moka mu izvrstno ugaja, kupujemo jo v trgovini g. Bog. Antonína v Hořovicah.

ZOFKA KVEDER:

DESET LET.

S to številko se konča deseti letnik „Domačega Prijatelja.“ Mislim, da brez pretiravanja lahko rečem, da je tudi naš skromni mesečnik dovršil kos kulturnega dela pri nas Slovencih. Prodril je v vse sloje našega ljudstva in razširjen je ravno tam najbolj, kjer ni sredstev za posebni beletristični list: — pri malih ljudeh, pri kmetu in obrtniku. Poleg pesmij in povestij prinašali smo mnoge članke v pouk čitateljem: o vzgoji otrok, o alkoholizmu, o varčnosti, o mnogih drugih koristnih stvareh. Naši čitatelji so tako raznovrstni, kakor morda od nobenega drugega lista. „Domači Prijatelj“ prihaja v mestne hiše in v kočje gorskih vasic, daleč oddaljenih od železnic. Za naše obmejne Slovence ima naš list, ki je brezplačen, še posebno važnost. Deset let je precejšna doba in morda naloga, ki jo je skromno in tiho vršil naš list, ni brez pomena za naš narod, ki je maloštevilen in ubog. Deset let! Z veseljem in s ponosom se zavedamo danes, skoro začudeni, da smo tudi mi storili nekaj za prosveto slovenskega ljudstva, da naš trud morda ne bo ostal brez sledu. Marsikteremu trudnemu delavcu je bil naš listič dobrodošlo razvedrilo zvečer in v marsikteri hiši je bil naš „Domači Prijatelj“ pozdravljan prijazno in z veseljem.

Naši sotrudniki se vrstijo v dolgo pestro procesijo. Skoro vse stanove imamo zastopane: advokate in zdravnike, duhovnike in učitelje, študente in delavce. Mnogim in mnogim začetnikom je pomagal „Domači Prijatelj“ čez prag v literaturo. Mnogim je kumoval, ki so danes že uvaženi pisatelji in pesniki. Mnoge je spremljal iz srednje šole na univerzo in v življenje. Koliko jih je začelo pri nas, kakor petošolci in so danes župniki, nadučitelji, doktorji. Dva kmečka fanta sta nam napisala več črtic, ki bi bile vredne tudi slavnejših imen. Šivilja, mlekarica, jetniška paznica so nam pošiljale zanimive plodove svoje nadarjenosti. Hlapec in rudokop, knjigovez in trgovski sotrudnik, kmečka dekleta, starci in mladi ljudje so nam odkrivali svoje misli in fantazije in nam pisali odkritosrčna prijateljska pisma. Urejevanje našega lističa je zelo zanimivo. Iz vseh krajev slovenske zemlje nam prihajajo priprosta pisma, sestavki, pesmiški poskusi, iz katerih jasno klije velika nadarjenost našega širokega ljudstva. Večkrat je talent tako očiten, da lahko objavimo z okorno pisavo

pisane stvari, ki so polne življenskega izkustva brez mnogih popravkov, a še večkrat stavi, žal, popolna nevednost potrebne oblike mnogi nadarjenosti nepremagljive ovire. V takih slučajih posebno bridko čutimo, da smo majhni in skromni in da nam nedostaja sredstev za izobrazbo in podporo takih talentov, ki propadajo potem neopaženi v vsakdanjem trudu za skorjo kruha, v primitivnem delu in življenju, ki zamori sčasoma vsak polet v od skrbij ubitih dušah.

Deset let! Lahko rečem, da sem kakor urednica „Domačega Prijatelja“ storila, kar sem mogla, da v skromnem okviru koristim svojemu narodu. Naš listič mi je prirasel k srcu in s sotrudniki me vežejo, četudi jih seveda večino ne poznam osebno, odkritosrčne simpatije. Hvala vsem, ki so mi kdaj poslali dobro pesem, povest, članek, humoresko za „Domačega Prijatelja“. Želim, da bi bil vsakemu čitatelju dobrodošel in da bi mu vselej donesel prijetne zabave in koristnega poduka.

„Domači Prijatelj“ je dokaz, kako se da dandanes prozaična stvar spojiti s koristnim in lepim idealnim delom. Naš lastnik F. Vydra v Pragi je češki podjetnik širokih mislij in smelega, obenem solidnega trgovskega poleta. On potrebuje za svojo tovarno reklame. A priznal mi bo vsak, da je način, s katerim si je to reklamo osigural, ravno tako plemenit, kakor duhovit. Vsebina „Domačega Prijatelja“ je literarna, jaz, urednica, za njo odgovarjam in jamčim, a priloge napolni seveda tovarna s svojimi potrebnimi priporočili in objavami. Podjetje je seveda kristalno čistega poštenja in solidnosti. Ta lastnost g. F. Vydra je dala mogočnost, da se je razvil „Domači Prijatelj“ svobodno v to, kar danes je: dobri, ljudski, k temu brezplačni mesečnik. Naj bode na tem mestu povedano, da izdaja F. Vydra tudi češki list enakega formata, v katerem se ne sramujejo sodelovati prvi češki pisatelji in umetniki. Donašal je pesme od pok. Svatopluka Čecha in Vrchlickega; Arbes, Svoboda in drugi češki pisatelji na glasu so njegovi sotrudniki. Koledarji, ki jih izdaje tovarna, so izdelani po načrtih prvih umetnikov, med drugimi je napravil ilustracije tudi hrvaški mojster Bukovac.

„Domači Prijatelj“, njegov izdajatelj, uredništvo in sotrudniki zaslužijo pač vsi v vsakem oziru, da z zadovoljstvom zabilježijo to desetletnico. Upam, da nam bodo tudi naši čitatelji zaklical pri srčno čestitko in vzpodbuden: „Naprej!“

RUDOLF BANOVIČ:

ČAS HITI . . .

Urno nekam čas hiti,
nič ne vpraša — kam!
V večnost hitro se gubi . . .
Kdo ga vrne nam? —

Nikdar se ne vrne spet,
ž njim gremó i mi!
Je že tak ta širni svet:
stáramo se vsi!

KSAYER MEŠKO:

DVE MATERI.

Vlak se je stresel, zavzdihnil in zaškripal v vseh kolesih in sklepih in se polagoma premaknil. Na tihem sem se nasmehnul, ker sem se spomnil na lenuha, kako se stega in otreša, vzdihuje in jadikuje, ko je treba iti na delo.

A kaj kmalu me je ta lenuh pošteno osramotil. Razgrel se je, razvnel in se zagnal svojo pot kakor ptič, ki leti proti rodnemu gnezdu.

Sedel sem ob oknu. Z ne prevelikim zanimanjem sem motril te dovolj vsakdanje hiše podeželskega mesteca, kako so defilirale mimo nas, izpočetka polagoma, nato hitreje in hitreje. Belo zidovje se je veselo gredo v svetlem prvopoletnem solncu, strehe so se nekako raztegnile, da se tem bolj udobno odpočijejo, se tem mirneje naspe, božane in uspavane od toplih solnčnih žarkov. Okna so blestela, kakor da bi nas pozdravljale svetle, plamteče mlade oči. Dolgi hodnik v prvem nadstropju velike in stare hiše tik proge je bil poln otrok. Navešali so se na ograjo, mahali so nam z malimi belimi robci, najmanjši samo z okroglimi rokami, da se je zdelo, kakor da bi nas klicali na pomoč. A sveži okrogli obrazi so se brezskrbno in srečno smejali, v enakomerno pesem vlaka se je za hip pomešalo veselo vpitje mladih glasov.

Hiše so postajale redkejšje, dvorišča in vrtovi pred njimi in okoli njih večji. Tam dalje, na pobočju hriba je stal v samozavestni, aristokratsko-ponosni samoti grad, mlad še, sezidan morda od šele pred kratkim obogatelega žida, zato tem bolj ponosen in ohol.

Razveseljevali pa so mi srce širni, zeleneči in cvetoči travniki, razgrnjeni okrog in okrog kakor čudovito pestre preproge. Še sonce se jih je radovalo, zato je razlivalo čez nje celo povodenj luči in toplote. Vsa krajina se je dozdevala v tej prijetno gorki, a ne paleči svetlobi kakor zdrav otrok, radostno se smejoč od samega zdravja, od same kipeče mladosti.

Še oni beli, prozorni oblaki na azurnem nebu so se zdeli sama radost, širok, blagoslovljen nasmeh neba. Le tam v daljni daljavi, čisto na obzoru, kjer se najdeti in strneta nebo in zemlja in se privijata drug k drugemu tesno, kakor mlad, od ljubezni kipeč par, je visel temen oblak — mračna misel v globočini lepe duše, hipna, težka boleost na dnu sicer vedno vedrega srca...

„V bolnišnici je?“

Bolestno, plašno je zatrepetalo naglo, glasno vprašanje po kupeju.

Privzdignil sem glavo. Prisluhnil sem pozorneje, dasi se do tedaj nisem brigal za pogovor popotnic ob drugem oknu kupeja, lepe mlade gospe, črno oblečene in majhne postarne ženske, oblečene tudi črno, priprostomestno, skoro borno. Govorili sta do tedaj le malo, v kratkih, pretrganih stavkih, kakor govore običajno ljudje, ki jim je srce polno skrbi, misli pa so daleč odsotne.

Kar se je mlajši naglo izvilo ono prestrašeno vprašanje.

„Da, gospa Sever. Za legarjem je zbolel. Snoči sem dobila sporočilo. In pomislite: V osmi šoli!“

Za hip je pomolčala. Z robcem si je zakrila suho, skrbi polno lice, ker so se ji vlile po njem svetle solze.

Koliko je stal ta leta! Kako težko smo ga študirali, ko pa smo sami siromaki! Posebno, kar mi je umrl mož! A če zdaj umre še fant! Kaj naj potem počnem?“

Glas ji je drhtel. V bridek jok se ji je prelil.

„Ubožica! Vem, kaj je to: Izgubiti otroke!“

V trenutku je starka zadušila jok.

„Vi ste tri, gospa Sever. V štirinajstih dneh!“

Pomolčala je, zastrmela v mlado sopotnico, kakor bi se bala, da je o nepravem trenutku in morda s pretežno besedo udarila ob srce in je priklicala vanj pekoče spomine.

„Proti vam, gospa Sever, sem jaz pač še srečna,“ je hitela s plašnim svojim glasom, da omili bol, ki jo je zbudila nehote. Moj Karel morda še ozdravi, vaši ne več.“

„Ne več, ne več!“ je ponavljala kakor daljni jek mlada gospa. Njen obraz se mi je zdel kakor okamenel, oči so strmele tako mrtvo pred se, kakor da ne bi vedela, kje da je, kaj da se godi z njo.

„Ubožica, ubožica! Kaj je moja nesreča proti vaši!“

„Ne, ne! Tudi vi trpite, vem. Mati ste!“

Ženica je iznova zaihtela.

„A morda vam ne umre. Upanje še imate. Pa če bi“ — govorila je tiše, a nemirno, plašno — „vsaj pri njegovi smrti morda bodete. Obrišete mu potno lice, glavo mu vzamete v naročje, da ga tako strašno ne duši, slišite zadnji njegov vzdih, zadnji pogled se upre v vas, zatisnete mu mrtve oči . . . Jaz tega nisem smela . . .“

Zakrila si je lice z rokami. Prsi so se ji dvigale, kakor da ji hoče srce pod njimi počiti.

„Ubožica! Vi ste bili tedaj sami bolni?“

Mlada gospa je pustila roke počasi, kakor bi bilo izginilo iz njih vse življenje, pasti v naročje. Kakor v fantazijah mrzlične

bolezni ali kakor ob težkih sanjah v mučnem spanju je jela pripovedovati bridko svojo zgodbo.

„Pri smrti prve deklice sem bila. A škrlatica se ne ustavi pri eni žrtvi. Kmalu sta zbolela starejši fant in drugo dekle. Tedaj je vrgla tudi mene vročica na posteljo. Med mojo boleznijo sta oba umrla. Le najmlajšega fanta so rešili. Tega je bil vzel zdravnik na svoje stanovanje. Gospa je skrbela zanj kakor za lastno dete — saj veste, ker nimata otrok, a oba si jih tako želita! — Ko sem se zdramila iz vročice, je bila hiša prazna! Bila sem najsrečnejša mati — otroci so bili kakor angelčki — zdaj sem najnesrečnejša . . . Bog vas varuj tega, gospa Sivka!“

„Vi ubožica, ubožica!“ je tarnala starka in je spet brisala obilne solze, ki so tekle iz sočutja, bolj še morda iz velikega srčnega strahu.

Mlada mati je naslonila glavo, blede kakor najfinejše platno, ob steno kupeja, z rokami se je oprijela sedeža, sicer bi se morda zrušila. Kakor od viharja utrgan, na tla vržen, a še vedno čudovito lep cvet se mi je zazdela ta hip.

Strmel sem v ti „materi dolorosi“ in presunjen od boli teh trpečih src sem mislil:

„Kako nekaj čudovitega mora biti to: Biti ljubeča, srečna mati! In kako nekaj strašnega mora biti to: Izgubiti najslajši del življenja — otroke!“

TONE RAKOVČAN:

TRUBADURKE.

I.

Pod okence Polonice
šla misel tiho je,
pa vdarila na strunice —
sladko zapela je:
„Oj, ti Polon, Polončica —
ročica tvoja naj
odpre mi temno polkence
za kratek hipek vsaj! . . .“

A v vežnih vratih mamica
pove ji na uho:
„Kako ti bo odpirala —
pri nas snubaci so!“

II.

Šla misel je pod okence,
pod okence Marjetice:
„O čuj, Marjetka ti“ —
je tiho pevala —
„odpri — da sreča spet
bo nama sevala! . . .“

Marjetica pa kakor sen
pove ji na uho:
„Kako ti bom odpirala —
poroka jutri bo!“

III.

In misel šla naprej
otožna vsa brez mej . . .
„Čuj, Milka ti, županja hči,
o — prosim
odpri — še vedno v srčeci
te nosim . . .“

In okence se, glej, odpre
in ganejo se zagrinjala bela
in Milka, kot sirotica
je pesem žalostno zapela:

„Kako ti bom odpirala,
glej, moja roka
poročen prstan nosi zlat —
v zibelki dete joka . . .“

Težka.

Slikar: „Milostiva, vi ste jako težka — — —“

Ona: „Ni tako hudo: 72 kg.“

Na razstavi.

„Lej, lej! Ali ste res, g. svetovalec, pristaš „Mladih“?“

„Seveda, posebno pa mladih prulekov — — —“

□□□

Dr. IVO ČESNIK:

PRAVDA.

Vsak dan se pečam s pravedmi, zanimivimi in dolgočasnimi, kratkimi in dolgimi, lahkimi in težkimi. — Žadnjič sem govoril s prijateljem leposlovja o pravedah in mu dokazoval, da pravda ni nič kaj primerna snov za sliko, črtice in povesti, on pa je trdil, da je zame to pač vsakdanja stvar, dočim je za druge jako zanimiva. In moral sem mu dati prav. Pomislil sem samo na par slučajev iz svoje kratke prakse in mu prikimal.

O pravdi vam hočem toraj govoriti, o pravdi radi motenja posesti, ki igra med slovenskimi pravdarji zelo veliko vlogo.

Pred par meseci sta se pravdala dva kmeta iz goriške okolice radi male grape, ki je bila podobna otročjim grapicam, kakor jih delajo iz ilovice ob dežju. — Dolga je bila poldrugi meter, globoka v začetku 10 cm, na koncu pa 3 cm, široka na gornji strani 5 cm, na spodnji 2 cm. Izkopana je bila ob zidu nekega svinjaka. Izkopal jo je kmet Malha ob hudem deževju, da ni postala voda umazana in kalna, pomešana z žlindro iz svinjaka, na njegovem dvorišču, ampak se odtekala v bližnji vodnjak. — Čez tisto dvorišče je imel sosed Bognasvaruj služnostno pravico pešhoje in vožnje v širokosti treh metrov. Te pravice mu ni Malha nikoli kratil, le zdaj je storil veliko pregreho pred Bogom in ljudmi in krivimi paragrafi, da je izkopal veliko grapo, čez katero ni mogel noben voz, kaj šele parizar ali otročji voziček. Pripomniti pa moram, da je bil Malha brihten mož in je kopal le ob zidu, da ni zadel jarek niti kolovoza in si je mislil: „Kaj mi kdo more? Vsak petelin je gospodar

na svojem dvorišču, bom anti tudi jaz, ko sem še celo vknjižen lastnik.“

Ko je Bognasvaruj videl jarek, se raztogotil in začel vpiti in razgrajati nad Malho.

„Zasuj, ali boš plačal, da te bo skelelo!“

„Kaj se jeziš, jebemti jezik! Pred dvema letoma si me spravil ob 200 kron, a zdaj me ne boš. Ali si razumel? Vpij doma nad svojo družino in na svojem gnojišču se repenči! Mar misliš, da ti bom pod komando? Premalo polente si še snedel. Še 100 kotlov jo moraš, potem snamem klobuk pred tabo kakor pred grofom. — Dotedaj pa kokodakaj doma!“

„Kaj ti boš mene zmerjal, griža! Občinski cenilec sem bil 20 let, starešina sem bil in vse me je spoštovalo, še župan bi bil lahko, ko bi le zmignil z mezincem, pa nisem iskal časti. Le čakaj me, rokomalh!“

In ločila sta se v jezi in sovraštvu.

Drugi dan je Bognasvaruj poslal moža k Malhi. To je bil zgovoren in dober besednik Markič. Prišel je, rekel je, odkuril jo je, ker mati Malhovka je že jezno gledala in pretila z metlo. Malha se je smejal, kadil pipo in mežikal. Malce ga je pa le skrbelo: „Bognasvaruj ima bogato žlahto, vplivne strice; bil je starešina, občinski cenilec, še župan bi bil lahko, če bi hotel, bogat je, purane redi in jih nese k sodniku, pisarju in advokatu. Hm, ti presneta reč!“

No, pa udal se le ni, jarka ni zasul.

Bognasvaruj je letel takoj v mesto k advokatu dr. Tičarju, ki je najprej pisal Malhi grozilno pismo in mu pretil s tožbo radi motenja posesti.

Malha si je mislil: „Stopim malo v mesto k dr. Tičarju in mu razložim vso zadevo.“

Boječ je prišel v pisarno in začel razlagati na dolgo in široko, a dr. Tičar ni imel časa in ga je hitro odslovil:

„Plačajte stroške in zasujte grapo!“

„Kakšno grapo?“

„Z vami ni, da bi govoril! Pojdite, pojdite! Ze postanete bolj voljni, ko vas potipljem s tožbo.“

Malha je zamrmral, zaprl vrata in pljunil.

„Fej te bodi! Svet je godlja!“

Čez teden dni je dobil tožbo na glavo. Ponižno jo je sprejel, ponižno podpisal potrdilo sprejema. Potem se je pa zaprl v svojo kamro in ga ni bilo na spregled do kosila. Nataknil si je naočnike in bral počasi in premišljeno:

C. kr. okrajna sodnija

v Gorici.

Tožitelj: Peter Bognasvaruj pok. Mihe, posestnik v Gabrovcu št. 13, ki ga zastopa: Dr. Ivan Tičar.

Toženec: Jože Malha pok. Franceta, posestnik v Gabrovcu št. 14.

Tožba

radi motenja posesti.

Jaz imam že od pamtiveka služnostno pravico pešhoje, vozne poti in gonje živine čez toženčevo dvorišče, stavbena parcela št. 53/1 prvega telesa vložka št. 99 d. o. Gabrovec na korist svojih zemljišč parcela št. 327/2 vrt, 328, travnik, 329/3 in 329/1 njivi, edinega telesa vl. št. 130 d. o. Gabrovec. Te služnostne pravice sem se vedno in zlasti tudi zadnji čas posluževal. Pot mora biti 3 m široka.

Dokaz: Zemljiška knjiga, Marija Bognasvaruj, moja žena, Tone Bognasvaruj, moj sin, Tinka Bognasvaruj, moja hči, vsi v Gabrovcu.

Dne 1. aprila 1913 pa je toženec na mestu, kjer se stikajo parcele št. 53/1 in 328/1 oziroma 328/3 izkopal na omenjeni poti jamo ali grapo, češ, da se tako voda, ki se zbira ob nalivih na dvorišču, laglje odteka.

S tem je pa zožil mojo pot in me tako motil v moji zadnji mirni posesti ter me oviral v izvrševanju omenjene služnostne pravice. Zdaj je namreč velika nevarnost, da se voz na tem mestu zvrne.

Dokaz: kakor zgoraj, ogled na licu mesta in izvedenci.

Toženca sem osebno, po možu in po svojem zastopniku opominjal, da grapo zasuje in postavi vse v prejšnji stan. Toda vsi opomini so brez uspeha, vsled česar sem primoran tožiti in predlagati po svojem izkazanem zastopniku, da se razpiše razprava in izda konečni sklep:

1. Toženec je dolžan priznati, da se tožitelj nahaja v zadnji mirni posesti služnostne pravice 3 m široke poti in sicer pešpoti, vozne poti in gonje živine čez toženčevo dvorišče stavb. parcela št. 53/1 prvega telesa vložka št. 99 d. o. Gabrovec na korist svojih zemljišč parcel št. 327/2, 328/3, 329/1 edinega telesa vložka št. 120 d. o. Gabrovec, da je tožitelja v tej mirni zadnji posesti motil s tem, da je dne 1. aprila 1913 izkopal na stavbeni parceli št. 53/1 čez imenovano pot grapo;

2. toženec je dolžan to grapo zasuti in postaviti vse v prejšnji stan;

3. toženec se je dolžan v bodoče vzdrževati vsakega dejanja, ki bi se vtegnilo smatrati za motenje tožiteljeve mirne pesesti služnostne pravice pešhoje, vozne poti in gonje živine;

4. toženec je dolžan povrniti pravdne stroške, vse to v 14 dneh, pod izvršbo.

V Gorici, dne 13. aprila 1913.

Peter Bognasvaruj.

Kmet Malha je odložil tožbo in očala, si pomel oči, udaril po mizi in zarobantil: „Vrag, motenje posesti, Peter! Vse je velika laž! Ali nisem na svojem izkopal grapice? Ta falot pravi, da sem napravil jamo ali grapo, da ne more čez z vozom. O, le čakaj me!“

Premišljal je, kaj bi storil: advokat je drag; sam pa ne doseže ničesar. Treba se bo vendar obrniti do advokata, saj plačal bo tako Bognasvaruj.

In napletel jo je takoj drugi dan v Gorico k odvetniku dr. Pirnatu. Na vse zgodaj je stal pred pisarno in premišljeval in si ubijal v glavo, kako bo dopovedal vso stvar odvetniku.

Ko je prišla odrešilna ura, je na prijazno vabilo dr. Pirnata sedel na stolicu in govoril dolgo in razlagal, kar ga je vprašal odvetnik, ki je bil zelo zgovoren in dobre volje. Zapisoval si je vse važne točke in obljubil Malhi, da pride čez dva dni na lice mesta, da si stvar ogleda, ker se mu zdi za razumevanje stvari to nujno potrebno. Malha je bil s tem zadovoljen.

Čez dva dni je res prišel popoldne dr. Pirnat na lice mesta, pomolil Malhi svojo široko desnico in iskal velikansko grapo. Ko mu jo je Malha pokazal, se je zasmel na ves glas, da se je slišalo na dvorišče Petra Bognasvaruj, kjer je stal tožiteljev sin in zvedavo gledal dohtarja. Dr. Pirnat je zmeril grapo; dolga je bila poldrugi meter, globoka v začetku 10 cm, na koncu 3 cm, široka na gornji strani 5 cm, spodnji 2 cm. Izmeril je tudi širokost poti. Široka je bila 3 m in pol.

Potrkal je Malho po rami in ga potolažil:

„Upam, da pojde gladko.“

Malha je povabil odvetnika v klet na kozarec vina in kos šunke. Tam sta se pogovarjala še to in ono, o starih in novih pravadah.

„Zdrav Malha, in na svidenje!“ je rekel odvetnik naposled.

Dr. Pirnat je odšel urnih korakov. Malha je gledal nekoliko časa za njim, nato je stopil nazaj v klet in si ga privoščil še tri polne kozarce.

Čez pet dni je bila razprava, h kateri sta prišla oba odvetnika in tožitelj Bognasvaruj, toženec Malha je ostal doma, ker se mu je sanjalo, da je pravdo izgubil in da je dr. Pirnata tožitelj podkupil.

„Zaradi sramote ne pojdem!“

Žena se mu je smejala, on pa je bil ves obupan.

„Pomisli, Bognasvaruj ima purane, jaz jih nimam. Včeraj je nesla njegova žena enega v košu v Gorico; gotovo je šla podkupit mojega dohtarja!“

Dr. Pirnat pa je prav tedaj ugovarjal proti tožbi raznovrstne stvari:

„Priznavam, da ima tožitelj služnostno pravico, kakor jo opisuje v tožbi in sicer že od l. 1889, kakor ima toženec in pred njim njegovi pravni predniki enako služnostno pravico na tožiteljevem dvorišču parcela št. 53/2. Priznavam tudi, da je

toženec izkopal velikansko grapo, ki pa je v resnici otročja igračka, o čemer sem se imel sam priliko prepričati na licu mesta. Pri tožbah zaradi motenja posesti mora tožitelj dokazati dvojno: 1) da je bil v zadnji dejanski posesti, 2) da ga je toženec motil v tej dejanski posesti.

Prvo okolnost priznavam, drugo pa odločno zanikujem. Grapica, ki jo je toženec izkopal, je tako majhna, da je ni niti opaziti in leži prav tik svinjaka ob zidu, da lahko izvršuje tožitelj popolnoma svoje služnostne pravice. Pravico ima do 3 m široke poti, dotična pot pa je 3 m in pol široka. Tožitelj je vozil še potem, ko je bila grapa izkopana, z lahkoto težke vozove tam mimo; črez njo mu ni bilo treba voziti, ker leži tako blizu svinjaka, da ne zadene niti prvega kolovoznega tira. Poleg tega ima tožitelj prav zraven leso, katero je treba odpirati, če vozi noter. Če to leso odpre, mora na vsak način voz tako peljati, da grapice niti ne zadene. Iz tega je razvidno, da je toženec izvrševal le svojo lastninsko pravico.

Dokaz: Priča Lucija Malha, toženčeva žena, ogled na licu mesta in izvedenci.

Omenjam še, da mora motenje posesti vsebovati mogočo ali resnično škodo v smislu sklepov najvišjega sodišča. Naprave na lastnem zemljišču pa ni smatrati za motenje posesti. Istotako ni smer tožiteljeve služnostne pravice nikjer označena, iz česar pač ne sledi, da bi tožitelj imel pravico poti ravno črez sporno grapico.

Predlagam, da se ponujani dokazi dopuste, da se tožba odbije in tožitelj obsodi v povrnitev pravnih stroškov.

Bognasvaruj je kar vskipel, ko je govoril dr. Pirnat. Med njegova izvajanja se je vmešaval in na koncu je zarohnel: „Občinski cenilec sem bil in starešina, pa me boste vi učili! Lagati znate dobro!“

Dr. Tičar je miril svojega klijenta, sodnik ga je ostro posvaril in ga zapodil iz dvorane, dr. Pirnat se je smejal.

Napravili so zapisnik, sodnik je določil razpravo na licu mesta črez 10 dni.

Peter Bognasvaruj je kahal jezo na tihem, dokler ga dr. Tičar ni potolažil, da je vse v redu, naj bo pa drugič bolj tih. Čim lepše se vede pred sodnikom, tem bolj gotovo dobi pravdo.

Malha je opazoval od 10. ure dopoldne dalje neprestano, kdaj pride sosed domov. Ko jo je prigugal okrog poldne črez njegovo dvorišče z glavo pokonci, je bil Malha ves obupan in žalosten.

„Gotovo dobi pravdo, zato hodi kakor petelin ponosno. Purana ima, jaz jih nimam. Mojega advokata je podkupil.“

Pri kosilu je tuhtal o pravdi in bil jako redkobeseden, da se je žena vlezila in ga oštela: „Proč pojdem, če se boš držal, kakor mila Jera. Saj pravim: pravda! pravda! Kaj je bilo tega treba? Ta Peter jo bo že izkupil enkrat! Dr. Pirnat mu že pokaže, boš videl!“

„Kaj mu pokaže? Nič! Purana mu je nesel in ga podkupil.“

Ta misel mu je rojila vedno po glavi. Še celo dr. Pirnatovo pismo ga ni vmirilo. Odvetnik mu je pisal, da cela zadeva stoji ugodno in da bo 30. aprila komisijiški ogled pri imenitni grapi.

„Torej zadnjega aprila! Kdo bo april? Jaz ali Bognasvaruj? Najbrž jaz! E, puranov nimam!“

Zadnjega aprila sta se pripeljala oba odvetnika, sodnik in zapisnikar na lice mesta. Ko je zagledal sodnik, majhen čokat človek, veliko grapo, se je zasmeljal na vse grlo in tlesnil z rokami.

„Za božjo voljo! Ali nismo danes zadnjega aprila?“

„Da, gospod okrajni sodnik“ je pritrdil dr. Tičar. „Ali je to kaj smešnega? Gre se za grapo in ne za april.“

„Za april gre. Zakaj, povem na koncu,“ je odvrnil dr. Pirnat.

Sodnik je otvoril razpravo, zaslišal priče in sestavil zapisnik. Malha se je držal v ozadju boječe; Bognasvaruj se je pa neprestano vtikal v besedo pričam, sodniku, posebno pa dr. Pirnatu, da je bilo naposled sodniku preveč in je zavpil: „Bognasvaruj, izginite mi izpred oči, sicer pokličem občinskega redarja, da Vas odtira!“

Bognasvaruj se je nekaj obiral, naposled pa je izginil za druge ljudi in delal opazke za hrbtom dr. Tičarja, ki ga je bil tudi že sit.

Ljudje so se muzali in smejali. Ko je sodnik sklenil razpravo, je vstal izza mize in naznanil konečni sklep, s katerim se tožba odbije.

Dr. Pirnat je razlagal Malhi, da je pravdo dobil, dr. Tičar pa Bognasvaruju, da jo je izgubil. Jezil se je Peter in klet, jezno gledal na Malho, ki je bil ves iz sebe.

„Ali ti nisem pravila?“ ga je tresla žena za rokav.

„Gospodje, jaz sem lačen in žejen. Pojdimo v gostilno!“ je dejal sodnik.

Odšli so.

Bognasvaruj je stopil k Malhi in zagrozil: „Podkupil si sodnika in advokata. Vse naznanim na državno pravdnishstvo.“

„Glej, da te ne vtaknejo v norišnico. Prav se ti godi. Ali pa veš, da vsak petelin lahko skače po svojem dvorišču?“

„Bomo videli!“

Jezno je odšel na svoje dvorišče.

Ko so sedeli gospod sodnik, zapisnikar in oba odvetnika pri kosilu, je pripomnil dr. Pirnat: „Gospod kolega, danes se ni šlo za grapo, ampak za april. In april je vaš klijent. Prvega aprila se je spomnil, da bo treba tožit, zadnjega je pravdo izgubil, in pa tudi tožba je bila vložena na nesrečem dan; 13. april je vedno dies nefastus, nesrečen dan.“

Okrajni sodnik se je smejal, dr. Tičar je pa odvrnil: „Pazite, da 13. aprila ne vložite nobene tožbe, g. kolega. Tisto gotovo izgubite. Vsem enaka mera, dobro rezan kruh pravice in nesrečnih dni!“

Drugi dan je Bognasvaruj letal okrog državnega pravdnštva, kjer so se mu vsi smejali. Ko je začel vpiti in postal surov, so poklicali slugo, ki ga je odtiral iz sodnije.

Ko je stal Bognasvaruj pred sodnijskimi vrati, je žalostno vzdihnil: „Ni je več pravice na svetu!“

Obrnil je sodniji hrbet in pljunil na cesto.

Malha je drugi dan nesel v mesto dr. Pirnatu steklenico črnega vina in se mu zahvaljeval, da ga je rešil iz škripcev.

Ko je odšel iz pisarne po mestu, je vskliknil: „O, še je pravica na svetu! Vendar se mi zdi svet velika godlja! Danes je Bognasvaruj godlja in jaz kuhalnica, jutri pa kdove, kako bo. Bognasvaruj ima purane, jaz ne!“

Prav do pičice taka je zgodba o veliki grapi in pravdi radi nje.

Pripomniti moram le še, da je Bognasvaruj plačal za otročjo igračico 200.— K stroškov in ni od tedaj več tožil zaradi motenja posesti.

ZOFKA KVEDER:

VDOVA.

Niso imele dosti od svojih mož ženske onega sela v pusti, samotni visočini črnogorskih gor. Golo in sivo je bilo vse naokrog, same pečine in skalovje in zemlja skrita v zasekah in dolinah, kakor dragocen zaklad. Kakšnih trideset hiš je bilo razmetano rebri, kakor od jezne roke zalučanih med kamenje. Ni se bilo treba dolgo truditi do vrha, od koder je bil med drugimi gorskimi vrhovi na drugo stran bajen razgled v blestečo daljavo, kjer je globoko doli ob solnčnih dneh lesketalo mameče morje, modro in prekrasno, kakor čarobna varka.

Sam Bog vedi, od česa je živelo selo. Ali živelo je in množilo se je. Žene so bile blagoslovljene, njihovi otroci so bili močni in lepi. Obrazi žen so bili resni, strogi, ponosni, brez smehljaja, roke trde in žilave od dela, telo jim je bilo vitko in plemenito do poznih let.

Le malo časa so ostajali možki doma. Komaj se je zleknil dečko malo v vis, že ga je vzel stari oče ali oče s seboj v svet, tja doli k morju, ki je v jasnih dneh, kakor vabeče oko zrlo h goram; od tam so po ladjah potovali v daljnje dežele. Deček je ostal pet, šest let v tujini in vrnil se je nazaj zrel in odrasel mož. Oženil se je s tem ali onim dekletom iz vasi in čez par mescev spet odpotoval v tuji svet in ostal tam tri ali štiri ali pet let in še dlje, včasih za vedno.

Otroci so prihajali na svet in redkokdaj so slišali očetje njihov jok. Nekatere žene so imele samo enega otroka, nekatere štiri, šest, kolikorkrat jih je pač obiskal mož na pičlo vreme iz tujih daljav. Skoro vedno so bile te žene same, zapuščene, vdove, brez možkih. Večkrat je ktera še le čez leta zvedela, da je bila

tudi v resnici že zdavnaj vdova, da se je njen mož nekje v tuji zemlji ponesrečil, da so ga pokopali tam, tako daleč, da nikdar nihče od njegovih ne bo ugledal njegovega groba. Da je umrl, še slutila ni, ne kdaj ne kako.

Njeno življenje je ostalo, kakor je bilo, nič se ni spreminilo, samo čakanje je prenehalo, ki je težko in brezkrajno vendar le obljubovalo prej še upanje in srečo.

Pokrila je glavo s črno vdovsko ruto in sama je morala skrbeti odslej, kako bo brez pomoči premagala skrbi in s svojimi lastnimi rokami pribavila pičlega kruha sebi in otrokom.

Tedaj je nastala vojska.

V Črno Goro so se zbirali možki od povsod, vračali iz vseh kotov sveta čez morja nazaj v domovino, kakor se lastavice spomladi vračajo v svoja gnezda.

Tudi ono selo je oživeło. Po kočah še nikdar ni bilo nankrat toliko močnih in zdravih možkih. Kakor jata ptic so se vrnili, glasni, pogumni, ognjeni. Gore okrog in okrog so oživele. In ni ga bilo, ki ne bi bil streljal pred kočo od veselja. In po vseh zasekah in po vseh vrhovih je pokalo noč in dan. Kakor da bi se pripravljali na velik praznik.

Lahko jim je bilo pustiti tam zunaj, kjerkoli so bili, življenje in delo. Kajti vsem njim so bili dnevi v tujih zemljah težki, žuljavega dela bogati, hlapčevstvo v sužnosti. Na tujih ladjah, v tujih tovarnah, v rudokopih, tam, kjer so se delale železnice in ceste, povsod so prodajali tujcem svoje pesti za denar, svojo moč, svoje mišice za cenen denar. Domu je vabila zmaga, vabila vojska s turškim sosedom, sovražnikom, s katerim so se ravsali njihovi očetje stoletja in stoletja. Nihče se ni obotavljal, zakaj smrt je bilo nekaj, na kar so bili navajeni, česar se niso bali, na kar so bili pripravljeni vsako uro, kadar jih je pač zaznamenovala usoda... Saj je bil razloček tako majhen. Na sto načinov je prežala smrt na nje v tujem robstvu, v podzemskih rovih, izza ropotajočih strojev v tovarnah, na morju in cestah. Ceno, zelo ceno so prodajali svoje življenje, svojo moč okoli po svetu. Morda je bil način starih njihovih očetov boljši in lepši: častno umreti v bitki, če ni bilo zmage.

Kakor so v polnem številu privreli v domače selo, tako so zopet odšli čez par dnij: skoraj sto mož, mladih še golobradcev, zrelih, močnih, kakor iz železa ulitih in tudi bradatih sivolascev. Vsi junaki, o katerih pojejo pesmi v onih gorah že sto in sto let in bodo pele še dolgo. Daleč v dolino so jih spre-mile žene.

Tudi Jana je bila med njimi.

Jana je bila krasotica, lepa žena; bila je videti še mlada, dvajsetletna; drugim ženam v Črni Gori hitro odcvete mladost in maloktera se še diči z lepoto, čeprav ji je komaj trideset let. Njihovo življenje je pretrdo, muka velika in za jesti malo. Jana je bila vedno enaka že deset in več let, visoka, vitka, obraz plemenit in ponosen, oči črne in ognjene. Imela je moža in otroke,

kakor druge. Tudi on je bil več po sveti, ko doma, nekje v Ameriki, Avstraliji, kdo bi vedel kje. Ni znala razločevati; samo daleč je, to je čutila, neizmerno daleč. Na konec sveta. Njen mož ji je bil dober. Ko sta se vzela, je sicer kmalu odpotoval za kruhom in zaslužkom, kakor drugi vsi; komaj tri mesece sta bila skupaj. Ali drugi so se vračali še le čez štiri, pet, šest let nazaj na kratek obisk, ker je bilo potovanje tako dolgotrajno in tako drago. Njen mož pa je prihajal vsaka tri leta. Točno vsaka tri leta. In ostal je par mescev pri nji čez zimo. Štiri otroke sta imela. Prvo takrat, ko sta se vzela, poznejše še druge tri. Trikrat je prišel njen mož domov, to se je lahko zračunalo na otrocih, kakor tudi pri drugih ženah njenega sela in drugih vasij njene domovine.

Čudovito je bilo vse, kar so pripovedovali možki o tujem svetu, onkraj domačih gor. Tam ni bila sramota za moža vpo-gniti tilnik pod težko delo, tam so vsi možki delali in se mučili, da so pokale mišice. Jana je večkrat premišljevala, zakaj se ni donesel ta običaj še tu sem do njih. Kar so možki pripovedo-vali o svojem delu in kakor se jim je videlo na mišičavih ple-čih, na žuljavih rokah, je bilo posebno in neverjetno, kako se je delalo zunaj v svetu. Če bi doma možki napeli tako svoje roke, vse skale okolo svojih vasij bi zdrobili in zmeli v rodo-viten prah, vso zemljo znosili iz koritov in zasek na njive in vrtove! Ali doma v teh gorah je bilo od pamtiveka tako, da je bilo sramota možu vzeti drugo orodje v roko od orožja. Če je kdo od njih kaj delal in pomagal ženi, storil je to tako, da ga ni videlo nobeno tuje oko, ne spodobi se možkemu nositi drva na plečih in doma jemati v roke lopato in motiko. Kadar so bili možki doma, stali so po selu mirni in dostojanstveni, pogo-varjali so se v važnih, počasnih besedah o tem in onem in ni se spodobilo ženskam, da bi poslušale možko modrovanje.

Skoro vedno je bila beseda o vojski in o starih časih, ka-dar je mož še vedel, zakaj ga je vstvaril ljubi Bog in je bilo toliko vojske in vojevanja, kolikor si je le poželego srce in kdor je bil junak, je to vsak lahko pokazal in dokazal. Starci so se vsi vneli in kri jim je znova vroča brzela po žilah, kadar so pri-povedovali o tem. In učili so sinove in unuke sto in sto starih junaških pesmi. In lepo je bilo poslušati jih.

Zdaj so bili drugačni časi; težki in dolgočasni. Vedno manj je bilo hrane v deželi in po celem svetu je bilo treba zbirati drobtine za se in za svojce. In nobene vojske, da bi človek spustil svojo jezo in nevoljo na sovražnika. Zato so radostno prišli, ko jih je klical knez in kralj. Mnogo so si obetali od te vojske, zakaj vedeli so, da bodo tudi Srbi in Bolgari in Grki planili na Turka, še celo Albanci so obetali pomoč. In takoj so vedeli vsi, po čem bodo posegli. Stegnili bodo roko in vzeli tisto cvetočo, rodovitno ravnico doli na Skadarskem jezeru in ob Bojani in ono lepo, veliko, čudovito mesto, o katerem so pele njihove pesmi, vabeče in zagonetne zgodbe, ki je bilo nekdaj

posest pradedov in o katerem se je še zdaj pripovedovalo po celi Črni Gori toliko novih in starih bleščečih in zapeljivih pravljic.

Od vseh vrhov je prišlo ljudstvo, iz vseh sel se je zbiralo v Cetinje in se je pognalo po drugi strani doli proti Skadru. Tudi iz onega sela so prišli. Malo zakasnili so, kajti drugi so se že borili v krvavih bojih pod Tarabošem. Ali zato so bili spočiti in sveži, saj so doma še žene svoje pozdravili za dva, tri dni, kar ni storil vsaki, ki se je pripeljal od zunaj čez morja vojskovat se junaško. Rodovi so se zbrali skupaj, zakaj tako je bilo od davnih časov, da so bratje stali skupaj, očetje s sinovi, vsi iz enega sela in ene krvi.

Za njimi so romale ženske, čeprav jim je kralj to pravzaprav prepovedal. Napekle so kruha, kolikor so mogle in na plečih in glavah so nosile težka bremena. Vse so nabrale in vzele seboj, o čemur so mislile, da bi bilo lahko v korist možkim v boju. In ko so padli prvi ranjenci, so bile one že na mestu, pomagat jim. Na priprostitih nosilkah so zvlekle ranjence spet nazaj po strminah čez mejo domu; in marsiktera je bila med njimi, ki je na ta način rešila možu ali bratu ali sinu življenje. Morda ga je tudi sama na plečih nosila kos pota, dokler niso prišli vozovi in ji odvzeli breme.

Tudi iz njihovega sela je odšlo več žensk z možkimi. Jana pa je ostala doma, njen mož ji je to zaukazal in pa za otroke se je morala brigati, od katerih je bil najstarejši enajst, najmlajši komaj leto star.

Spet je legla tišina na selo. Strah in nemir je napolnjeval srca vseh, tudi otroci so bili bolj tihi in še starci zamišljeni od pričakovanja. Malo jih je ostalo doma, ki so bili preslabi, da bi odšli v bitko. Ob večerih so se zbirali po kočah in starci so pripovedovali zopet znova in znova o svojih spominih na davne mladeniške čase, ko so se bili s Turki, prežali izza pečin na nje in se skrivali po skalah in grebenih gorskih. Spoštovani so bili, kakor še nikoli in ženske so rade poslušale njihova pripovedovanja in samozavestna prerokovanja o skori zmagi. Dva od teh starcev sta bila celo v Skadru svoj čas in vedela o tem nabajati čudovite povesti. Kakor v pravljicah tako leži Skadar lep in sijajen, bogat in razkošen v prekrasni ravnici, rodovitni, kakor paradiž. Lepo živijo ljudje tam in ne poznajo muke in težkega dela. Stotero vrne zemlja vsako seme, ki pade v njo. In kadar bodo Črnogorci gospodje tam doli, ne bo več gladu in pomanjkanja tu gori v gorah. Kakor zvrhoma polna prebogata ogromna žitnica je zemlja tam doli; za vse njih bo zorel doli okrog Bojane in Skadra kruh v preobilju.

Lepo in prijetno je bilo poslušati ta pripovedovanja, kajti zima je bila trda in kruta. Počasi so se premikali dnevi dalje in vsak je bil težji, obilnejši pomankanja in bede, kakor tisti pred njim. Tako se še ni stradalo. Ovce in koze in kar je bilo živine v deželi so odgnali že v začetku vojske proti Cetinju in

potem dalje k vojski, da je bilo hrane za junake. Kar je bilo sicer kaj boljšega po kočah, vzeli so možje s seboj in ostalo je premalo polniti želodce žen in otrok vsaj za silo do spomladi. Žene so bile sicer potrpežljive, polne zaupanja. Kmalu, kmalu se bodo vrnili možje, ovenčani z zmago, obloženi z bogatim plenom. Potem bo prenehala beda brez sledu, kakor mora zgine jutraj brez sledu, ki je z grozo napolnjevala noč in sanje.

Tedni so prehajali počasno in meseci so prešli, a še ni postal Skadar črnogorski. Kaj vse drugo, zakaj le Skadar je bil ljudstvu zlat cilj, pestra pravljica, obljubljena dežela čudežev, raj nebeški, ki so ga opevale njihove pesmi in jim je bil obljuben že dolgo.

Čakanje je bilo težko. Brez dela so želede ženske v kočah in so poslušale nekaj v daljavi, da bi se oglasilo čez gore mogočno in zmagoslavno. Zdaj pa zdaj se je podala ktera na pot v Cetinje, a ko se je vrnila, je vedela povedati le o bolnišnicah, o mnogoštevilnih ranjencih, o tujih zdravnikih in mrtvih, ki so jih često pokopavali. Prinesla je vest v selo, da bo vojska kmalu končana in da bo Skadar zdaj zdaj pribojevan.

Ali spet so minili tedni.

Potem so prišle nekega dne one žene domov, ki so spre-mile može doli v Albanijo, ki so videle Skadarsko jezero in Taraboš, ki je kakor nepremagljiva vrata ležal pred paradižom, ki ni bilo najti ključa za nje kljub mnogim in mnogim junakom, ki so s svojo krvjo poškopili pot k njemu prebogato. Jadikujoč so se vračale ženske po strmi poti v selo. Že od daleč so zagledali njihove črne rute, ki so se kakor grde zloglasne vrane pomikale med snežno belino gor. Iz vseh koč so planile ženske, otroci so stekli naproti črnim ženam in tudi starci niso doma čakali njihovega prihoda. In vsi so slutili, da se bliža za vse njih temna, žalostna vest, kakor preteč oblak. Onih šest ali osem žensk, ki so bile tako dolgo z doma in so se zdaj vračale s črnimi rutami nazaj, so se začele, kakor spokornice, tolči po prsih in zagnale so žalosten krik, dolgo zategnjeno, srce pretresujočo jadicovko, ko so zapazile, da so jih oni doma uzrli. Vrnile so se suhe, koščene, za mnoga leta postarane.

„Naše selo je nesrečno selo, naš rod je nesrečen rod,“ so tožile glasno. „Kaznoval nas je Gospodin zaradi naših grehov. Jokajte in tožite, zakaj vsi naši možje so umrli pod Tarabošem junaško smrt. Izdahnili so vsi do zadnje duše in ni je med nami, ki bi ne bila vdova!“

In zajadikovalo je selo, zajokalo je, zaječalo, da se je raznesel odmev na vse strani v večni zimski mir pustih gor naokrog. S trdimi pestmi so si tolkle žene po sestradanih prsih in zakričale so svojo neizmerno nesrečo na vso moč proti neusmiljenemu nebu.

Zdaj so bile vdove in nikjer več ni bilo pomoči za njih in nikoli več upanja. Mnoge so hodile z blagoslovljenim telesom,

kakor da še ni bilo dovelj sirot v selu. Spomlad se je bližala in v nobeni koči ni bilo ničesar, kar bi se djalo v zemljo in nobenih čred, da bi se pasle po solčnih obronkih in nobene koze, da bi jo pomolzle in utišale lakoto otrokom.

Mrko so želele ženske v kočah in nobenih pogovorov ni bilo med njimi. O, kuku mene jadtice! so zajokale včasih in se zopet pogreznile nazaj v težko razmišljanje. Otroci so utihnili in niso se več upali tožiti nad lakoto in igrati glasne igre, vojsko in streljanje in zmago. Trda neusmiljena pest je zdrobila vso srečo sela na desetletja.

Samo Jana ni hotela verjeti. Počrnilo je selo od črnih vdovskih robcev, ali ona ni hotela pokriti glave z žalostjo, prepričana je bila v duši in srcu, da njen mož še živi. Če so vsi umrli, on ni! Kaj je ni ljubil bolj, kakor je bilo navada, da so ljubili pri njih možje svoje žene?! Kaj ni prihajal vsaka tri leta iz daljave k nji, od kraja sveta, da jo vidi in objame in mu ni bilo škoda drage vožnje?! Kaj ni prištedil več, kakor drugi za njo in za otroke in se je vsemu odrekal, da je le več za njih doma ostalo, da niso poznali gladu in pomanjkanja?! Saj ji je dejal pri slovesu:

„Nikar se ne boj, Jana, pogumen sem in junak sem, to veš. Ne bom se bal, ali mislil bom na to, da imam ženo in štiri otroke doma. Ničesar se mi ne bo zgodilo, a neprijatelju joj!“

Ne, ni bil mrtev, ni bil ubit! Saj bi bila čutila njegovo smrt, srce bi ji reklo, da ga ni več na zemlji, ali v njej upanje neče obmolčati. Vrgla je črno ruto nazaj kumi, ki ji jo je prinesla in zaklicala ji je v lice, da ni vdova; ni!

In kakor, da bi se jo usoda usmilila in se ji nasmehnila dobrohotno! Nekega popoldneva je prišel sel iz doline ves zadihan, upehan, z bušečim srcem od hitrega teka. Prišel je zglasti, da je Skadar osvojen, da je po domovini zakipela radost do nebes visoko. In naj nažgejo povsod to noč po vseh vrhovih ognje zmage, da bojo daleč oznanjali vsakemu ponosno vest. Oj in tudi vdove so zaklicale krik zmagoslavja! Torej njihovi možje niso zastonj umrli zadeti od sovražnih krogelj, raztrgani od šrapnelov, sesekani od bajonetov. Njihova kri ni tekla zastonj, odprla je vrata v raj, v mesto bogato in ponosno in če ne oni, bodo sinovi in unuki uživali sad njihove hrabrosti in nevstrahčnosti. Zadnje poleno je vsaka žrtvovala, zadnjo trsko in če ni bilo družega, odtrgala je kos plota, vrata od hleva, samo da bo grmada vrh gore večja in mogočnejša. V prekrasni lepoti so plamteli vrhovi visokih, skalnatih, divjih in nepristopnih gor tisto noč, vsa gorovita Črna Gora je bila razsvetljena od meje do meje in sto in sto ognjev je oznanjevalo v molčečo samoto te kamnite, nerodovitne, a vroče ljubljene domovine, da so se njeni deci odprla vrata v paradizični vrt, da je bila pribojevana cvetoča, obljubljena dežela. Za vedno!

In ko je videla Jana plapolati te tihe mogočne luči na visočinah v neizmerno noč, ji je zatrepetalo srce v ponosu in

novem zaupanju. Ne, Bog ni dopustil, da bi njen mož, ki je bil tako dober, pošten in hraber, ne doživel tega velikega trenutka, te tolikanj zaželjene slavne zmage. In od dne do dne je nestrpnost pričakovala njegov povratak. Zakaj zdaj je bil dosežen zlati, blesteči cilj, delo je bilo storjeno, vojska dovojevana in on bo pohitel domov, da jo potolaži, da ji odvzame vse skrbi zanj.

Ali ni ga bilo. Moreč nemir se je polagoma lotil njenega srca, boleča nestrpnost. In tudi v njeni verujoči duši so se porodili dvomi in bojazen. In nekega dne je vstala zgodaj v jutro, ko je komaj bledel prvi sij prihajajočega dne nad gorami. Potrkala je sosedu na vrata, priporočila ji je otroke in podala se je na pot v dolino. Šla je skozi zaseke, vzpenjala se spet kvišku, skakala preko skal, bredla po raztrganih strugah hudournikov.

Nočilo se je že, ko je prišla v Cetinje in kolikor je tudi iskala in povpraševala, ni mogla ničesar zvedeti. Tudi drugi dan ni bilo njeno povpraševanje uspešnejše. Navadni ljudje so vedeli malo, a gospoda, oficirji in generali so bili nekačo čudno zaposleni, v hitrici, prikrito razburjeni in niso imeli časa za ubogo žensko iz gor.

Končno se je namerila na nekega ranjenca, ki je počasi krevljal ob hišah. Ta je rad odgovarjal na vse, karkoli ga je vpraševala, ali tudi on ni vedel več, kakor tiste ženske, ki so se vrnile v domače selo oznaniti nesrečno vest, da so vsi možki njihovega rodu poginili v nekem naskoku na Taraboš. Vendar ji je svetoval, naj povpraša še po bolnišnicah okrog, mogoče, da so takrat vseeno potegnili par živih izpod mrtvih, od mitraljez stokrat prestreljenih trupel.

Tako se je torej podala v bolnišnice in je povpraševala vztrajno in potrpežljivo. Še vedno je upala. In slučaj je hotel, da so res v enem oddelku vedeli za ime njenega moža. Povedali so ji, da mu je običajna kroglja v križu in da je trpel velike bolečine. Če je to ona, njegova žena Jana? On je večkrat klical njeno ime v zadnjih dneh, ko je že izgubljal zavest in se je telo pripravljalo na smrt. Pred par dnevi je umrl. Zanj ni bilo več rešitve in smrt ga je rešila nečloveškega trpljenja. Ozdravel ne bi bil nikoli.

Mirno je poslušala vse to razlaganje in razumela je dobro, da je boljša smrt, kakor večna bolezen. Črnogorec je rajše mrtev, kot pohabljenec.

Prosila je, naj ji pokažejo vsaj grob, da bo molila zanj. Ali niso ji mogli spolniti prošnje. Vsak dan jih je umiralo mnogo in nihče ni popisoval grobov po imenu. Bili so to grobovi cele domače zemlje, vsi so žalovali za junaki. Odšla je torej na pokopališče in šla med svežimi grobovi in molila za moža in za vse, kakor so druge ženske hodile in molile za svojca, za očeta, moža, brata, sina in za vse druge, ki so tod ležali s svežo zemljo pokriti in ki so vsi umrli za skupen cilj.

Ni mogla ne jokati, ne tožiti. Njeno srce je bilo trdo in mrzlo, kakor kos ledu, čudno jo je tiščalo v prsih. Zdelo se ji je, da ne čuti ne žalosti, ne bolečine in čudila se je nekako otrplo sama nad seboj. Potegnila je črno ruto iz svežnja in si jo zavezala na glavo. Vseeno jo je bila vzela s seboj, kakor v temni, nejasni slutnji.

Ko se je vračala, so ulice nakrat obživele, ljudje so se zbirali od vseh strani. Videla je, da vpijejo, se jezijo, stiskajo pesti. Ponašali so se razburjeno in nemirno, kakor ni navada pri ljudstvu teh dostojanstvenih, ponosnih gor. Ko je poslušala, kaj je, se slišala, da so njenemu ljudstvu zopet vzeli Skadar. Tuje velelesile so to storile. Ni razumela tega.

„In zakaj se naši ne branijo?“ je vprašala.

„Branijo?! Nemogoče! Na enega od nas bi jih prišlo tisoč . . .“

Podala se je na pot domu, kakor brez čuta in brez mislij. Same od sebe so se premikale noge.

Torej tudi njen mož je umrl! Ranjen je bil in dolgo se je mučil, so ji rekli. Vdova je toraj! In tudi raja ni več. Prepovedan sad. Zaprt paradiž in straže stoje pred njim. Tisoč na enega . . . Skadar je odvzet Črnogorcem. Zastonj so zažgali ognje zmage po gorah, radost je bila zastonj in upanje prazno. Toliko jih je umrlo za to in zastonj. Junaki so bili sicer, hrabro so se borili, nevstrašeno prelivali svojo kri, zmagali in oteli Skadar, stopili v paradiž. Pa so jih spet zapodili ven. Toliko vdov po celi deželi, toliko črnih robcev na glavah! In otroci, kaj bo ž njimi?

Ko je šla tako čez gore domov, so se ji odprle solze, začela je jokati in glasno jadicovati. Nihče jo ni slišal. Vpila je svojo bol v samotne zaseke in doline, med pečine in prepade in čez gorske vrhove v molčečo samoto.

„Kuku mene! Kuku mene! Pozabil je Gospodin na me, kaznoval me je siroto! Vdova sem! Ni več mojega moža med živimi in nikdar več ga ne bom ugledala. O joj, o joj!“

Ali ko je opoldne sama počivala med golim skalovjem gora, se je zgenilo novo življenje v njenem naročju. Njegov otrok, peti otrok! Ne bo imelo očeta, ubogo in ženska velja tako malo v teh goratih, bojevitih krajih? Kdo bo svetoval sinovom? Same sinove je imela in tudi to bodoče dete bo morda sin. Kdo bo prijel dečke za roko, ko odrastejo, in jih odpeljal v tuji svet in jih učil delati in zaslužiti kruha in denarja?

Sto mislij, sto bojznij ji je zavrvelo v glavi, sto skrbij ji je stisnilo srce. Potem, kakor bi ji mirna roka pogladila vroče čelo. V duši je se je vžgala svetla in pogumna misel. Jana je vstala in glasno je rekla samoti okrog sebe:

„Jaz, mati! Jaz sama jih bom učila dela. Učila, da tudi doma žulji niso sramota, če niso v tujem svetu. Nikamor ne bom pustila svojih sinov, na morje ne in v tuje tovarne ne in ne v tuje, strašne, neznane kraje.“

Zakaj bi se moji sinovi prodajali tujim ljudem? Morda jim da tudi domače skalovje nekaj kruha, če ga izsilijo s svojimi pestmi, če jih ne bo sram potnih srag na domači zemlji. Dozdaj so bili naši možje junaki in slavni so bili. Ali malo pomaga smrt in kri je preslaba odkupnina za paradiž. Vzeli so Skadar in tisoč strežajev je na vsakega naših. Brez koristi je vojna doma in krvav trud po vseh koncih sveta. Če bi delali, doma delali, bi bilo lepše morda, boljše . . .“

Tako si je govorila Jana, vdova, med potjo domov in mnogo misli se ji je vrstilo v glavi, čudnih za Črnogorko, novih in smelih. Srce je postalo mehko in občutljivo, v neizmerni žalosti se je treslo v prsih, vse ranjeno, ubogo. Srce vdove! In vendar je ob enem neznan pogum napolnil Janino dušo, čudoviti novi upi so jo krepili za težko, črno bodočnost, bridkega pomanjkanja polno, ki jo je čakala v domačem selu. Ali nad vsemi skrbmi, nad žalostjo in strahom je ostala svetla, tolažilna misel, da bo drugače, da bodo sinovi našli druga pota v paradiž . . . druge steze do kruha . . . da jim ne bo treba tavati po tujem svetu robujoč in ne prelivati krvi zastonj, umirati prezgodaj za prevarljive cilje . . .

Dobro priporočilo.

Gospod: „Stokrat sem vam že rekel, da jaz sploh vina ne pijem.“

Agent: „A ravno to le bi imeli naročiti, saj vsak pravi, da ga sploh ni mogoče piti.“

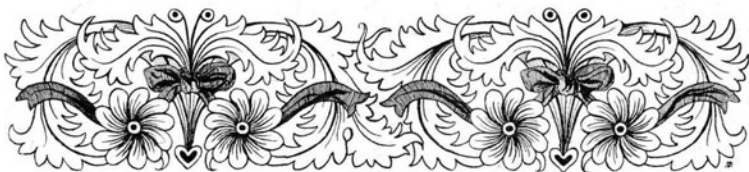
Strokovnjak.

Profesor Pijanček: „Tukaj imate res imenitno vodo.“

Kmet: „Ali jo je g. profesor že okusil?“

Profesor: „Tega ne, a jaz sem jo kemično preizkušal.“

RUDOLF BANOVIČ:

MOJ ČOLNIČ.

Čolnič moj urno drči
lahno črez morsko zeleno ravan... in ga zanese do velikih skal,
v daljo neznano hiti... ah, bom ti mogel krmar
Pride li srečno v izbrani pristan? vstaviti ga, da ne trešči v obal?!

□□□

ELVIRA DOLINAR:

ŽENITOVANJSKO POTOVANJE.

Kam greva na ženitovanjsko potovanje, Mirko?
Gladila mu je z obema rokama kostanjevo, na kratko
pristriženo, lepo negovano brado. Nagnila je plavalaso
glavico nekoliko na stran ter mu zrla smehljaje naravnost v oči.

„Povej, kam greva?“

Zavzdihnil je.

„Dušica, veš, kar rajši ne misli na potovanje; saj menda
niti dopusta ne dobim.“

Našobala je ustnice.

„Mirko, ne govori tako! Saj si mi še včeraj povedal, da
ti je tvoj šef že obljubil dopust. Ti ne govoriš odkrito z menoj,
Mirko!“

Pa je bilo tako brezdno očitanja v naglasu te same besede:
Mirko, da je nehote še enkrat zavzdihnil.

„Verica, saj si pametna. Vidiš, če prav dobim dopust, pa
le ne moremo iti na potovanje. Glej, tvoja dota je vsa prešla
na pohištvo, moji prihranki so šli za okraske stanovanju; ako
bi hotel iti zdaj na potovanje, bi moral delati dolg. Pa tega
vendar ne boš marala!“

„Ne, ti moj pameten Mirko, dolga nočem. Ali strašno,
strašno žal mi je za to potovanje. Da bi šla vsaj v Benetke, uh!
Zakaj si neki nakupil tako dragih slik? Mar bi bila šla kam za
tisti denar!“

Potegnil jo je k sebi na kolena ter ji ovil roke okoli vratu.

„Vera, Verček, glej, v stanovanju bodeva vedno, vedno.
Pomisli dolge, tihe zimske večere. Pa da ni vrejeno stanovanje
udobno in prikupljivo, kako pusto bi nama bilo v njem!“

„Oh, saj imaš prav, prav, prav, toda jaz bi dala rada
tistega „Amora in Psiho“, če bi mogla s tistim denarjem kam
iti; oh, Mirko!“

Nežno ji je gladil las ter ji govoril z mehkim svojim glasom kakor trmastemu detetu:

„Glej, ravno slika „Amor in Psiha“ se meni tako dopade. Kaj ni res kakor vstvarjena za dva mlada poročenca? Pa bodeva štedila celo leto in zbirala, pa drugo leto greva v Benetke, ali kamor koli hočeš.“

„Bravo, torej drugo leto gotovo, da boš znal! Zdaj, dokler sva še tako sama, bom ostala še v kontoru. Mojo plačo deneva čisto v stran, to bo za potovanje. Tvoja pa bo za gospodinjstvo. Še celo dobro bova lahko živela, ko avanciraš zdaj do prvega knjigovodje. Potovala bodeva pa za moj denar, da mi ne boš nakupil več nobenega, še tako častitljivega člana mitologije!“

„Prav tako! Saj sem vedel, da si moja razumna Veruška. Zakaj bi pa človek ravno prve blažene dni svojega zakona besnel po svetu, ko vendar nima za nič drugega smisla, ko samo za svoje domače gnezdo. Drugo leto bova že bolj pametna in resna ter bodeva potovanje vse bolj uživala. Kaj ne da?“

„Seveda, seveda, ti tiran ti. Kako si me zdaj lepo zmotil, da sem se tako zlahka odrekla svojim davnim, tihim sanjam!“

Vlekla ga je krepko za ušesa ter ga objednem poljubila in s tem je bil končan prepir radi ženitovanjskega potovanja.

Ali kakor se to že vedno tako pripeti, prišlo je tudi temu veselemu, zaljubljenemu paru drugače, nego sta si mislila. Že čez par mesecev se je čutila Vera mater. Bila je slabotna in bolehnna in zdravnik je zahteval kategorično mir in zopet mir ter veliko svežega zraka. Morala je tedaj zapustiti biro in s tem se je vsušil tudi vir njenih dohodkov.

Vera ni žalovala. Veselila se je male, nežne stvarice, ki jo skoro dočaka. Njena edina skrb je bila zdaj le, da bi si detetu naljubo okrepčala zdravje. Hodila je po samotnih sprehodih, sedla kam na kako skrito klopico ter sanjala. Dve, tri leta bo seveda navezana na dom, toda, ko bo mali že nekoliko trdnejši, naprosi teto Ilko, naj stopi za par tednov na njeno mesto. Dobra teta bo to rada storila. In ona poleti z Mirkom kam v svet.

V Benetke!

Oh ne, Benetke je že kolikokrat presanjala, da jih vidi pred svojim duševnim očesom, kakor da je bila uže tam: Po ozkih vodnih cestah vesljajo pisane gondole. Ona sloni Mirku na rami ter gleda s široko odprtimi očmi v te stare, častitljive, začrnele palače. Gondolier jim razlaga zdaj to, zdaj ono. Krepko in enakomerno vdari njegovo veslo v vodo. In tam v daljavi se glasi monotona pesem, kakor da bi vstajala iz valov. To so gondolierji, ki leže v svojih gondolah ter pojo, vedno z istim monotonim in vendar tako melodioznim glasom.

Tudi tam na trgu svetega Marka je stala. Občudovala je krasno doževo palačo, slavni campanille si je ogledala. In golobe je hranila na trgu. Vse polno jih je bilo okolo nje, pa na rame so ji sedali in še celo na klobuk.

Ne, Benetke pozna že predobro, bo treba iti že kam drugam. Znabiti v Prago ali kamor koli.

Tako se tekli dnevi v tihem zadovoljstvu. Veselila se je svojega otroka in veselila se je tudi onega potovanja čez dve, tri leta.

Rudek je došel obema v radost. Odkar je ležala ta stvarica v zibelki, so prestale vse druge želje. Zdaj je kraljeval samo še on. Le čisto v ozadju, tako včasih, kadar je Rudek spal in ni bilo Mirka doma, se je dvignila mogočna Praga pred njenimi očmi. Bežala je preko Karlovega mosta, pogledala je z Male strani na Hradšin in se divila ponosnemu, kraljevskemu mestu. Toda nikdar ni dolgo ostala tam; treba je bilo vrniti se k malemu Rudeku, ki jo je še tako zelo potreboval.

Pozneje, pozneje, ko malo doraste!

Ali črez dve leti je ležala Mirica v zibelki in je krepko oznanjevala svoje pravo.

Oh Praga, Praga, počakaj, saj mi vendar ne odideš! Če zdaj ne, pa kasneje. Še je trdno zidovje na Hradšinu; dotlej se še ne poruši. Še jo bo počakalo z vso svojo krasoto!

Ni bilo zdaj veliko časa sanjati in razmišljati. Mirica je bila prav nemiren duh in je zahtevala vso pozornost za svojo malo osebo. Samo včasih zvečer, ko sta otroka oba spala in ni bilo Mirka doma — tako pogosto je zdaj uhajal zvečer — je vzela razglednice, ki jih je pošiljal brat Jože iz Prage. Bilo jih je lepo število, same krasnobojne, lepe sličice, razvrstila jih je pred seboj na mizi ter se zamislila. In vedno bolj je bila domača v Pragi. Da, tod je hodila z Jožkom. Tod jo je vodil in ji razkazal vse pritajene krasote mesta. Vse tiste stare, skrite kotičke, ki govorijo še o davno minulih, slavnih dneh. Vse je poznala. Da, tudi tukaj je morala že nekdaj biti.

Pa je prišel še Lojzek in Zofka in bilo je skoro že deset let, odkar sta se prepirala radi potovanja v Benetke.

Mirko je bil v službi vesten in priden, toda doma je bil večinoma slabe volje in ni se dalo ž njim govoriti. Motilo ga je večno čebljanje otrok in krepka pljuča najmlajšega. Zato se je rad ognil domačemu krovu ter iskal razdvedrila zunaj hiše.

Mučile so ga pa tudi skrbi, skrbi, kajti potrebe familije so rastle hitreje, nego njegova plača. Vrh tega je bila Vera bolehnata in slabotna. Ne, res ni bilo prijetno doma pod takimi razmerami.

Otožno je zrla Vera v sliko Amorja in Psihe.

„Zakaj ga pa vidva nečeta vezati na dom? Ali vaju ni zato kupil? Ah, mar bi bila šla takrat v Benetke a „Amor in Psiha“ naj bi bila ostala kjer koli. Vsaj lep spomin bi imela zdaj.“ Prav črtela je zdaj to nezvesto sliko.

V istem hipu pa se je zavedla svojih krasnih sanj, ki jih je sanjala o Benetkah. Smehljala se je:

„Ne, saj sem dosti uživala Benetke, morda bolj, ko če bi bila resnično tam šla. In svojo zlato Prago sem tudi uživala

v duhu. Pa te spomine imam čisto sama za se. Nihče mi jih ne moti, nihče ne zna za nje. Krasni so v svoji diskretnosti.

Odrastla je tudi Zofka. Ko se je izkobacala iz zibke, je obšlo Vero spet staro poželjenje po potovanju. Zdaj gre pa čisto sigurno na sever v Ibsenovo in Björnsonovo domovino. Tam v tisto divjo deželo zime in noči, tam jo zdaj miče. Videti mora tla, na katerih so dozoreli taki velemoži. Toda od kod vzeti sredstva? Kar Mirko zasluži, je komaj za famijlo. Rudek hodi v gimnazijo, treba mu že lepše in boljše obleke, in kako dolgo bo še, da tudi malim nebo več zadostovalo, kar jim ona skroji in zašije. Od dne do dne bo treba več. Kaj pa še le, ko bo odšel Rudek na Dunaj na univerzo?

Oddaljila se je slika norveških snežnikov in ledenikov, bog vedi, kedaj jih doseže!

Tisto dobo je začela delati ročna dela za neko trgovino. To delo je bilo sicer slabo plačano, a vendar ga je mogla vršiti tudi poleg otrok. Krajcar za krajcarjem je štedila. Kaj za to, ako se tudi počasi množijo. Saj se ji ne mudi. Ko spravi vse otroke do kruha, bo že dosti za potovanje.

Pa se je pripetilo, da je dobil Mirko za svojo marljivost in zvestobo izdatno renumeracijo. Sreče pijan je šel v banko ter kupil Veri srečko.

Tako vesel je bil in tako zadovoljen, kakor ga že dolgo niso videli. Položil je srečko pred Vero na mizo ter jo strastno poljubil.

„Verica, Verica, ti moja uboga sirota! Nič več se ti ni treba mučiti. Od zdaj naprej bom služil dosti za svojo družino. Za najino potovanje sem pa nakupil srečko. Ko zadene, greva takoj, kamor te srce vleče!“

Veselila se je njegovega avanciranja, toda v srečko ni mogla verjeti. Le smehljala se je ter jo spravila v omaro.

Rudek ni maral iti na univerzo. Imel je materino hrepenenje po tujih krajih v krvi. Šel je tedaj na ladjo. Vera je bila zadovoljna: „Ako jaz ne, pa vsaj moj sinek.“ Samo ločitev je bila tako neizmerno težka. Pa v srcu je ostalo prazno mesto. Ali vse eno je tako dobro.

V istem letu je dobila tudi Mira službo kot kontoristinja v neki češki tovarni. Solze so oblile Vero, ko se je morala ločiti od svoje hčerke, toda premagala se je. Morda jo čaka sreča na čeških tleh.

Kmalu za tem je bil tudi Lojzek nastavljen in sicer v kontorju pri očetu. Zofka se je pripravljala na maturo na učiteljsišču.

Zdaj bi bila Vera lahko prav udobno in mirno živela. Toda, kakor hitro se je rešila skrbi za otroke in prevelikega dela, so vstajale sanje s podvojeno močjo. Prepotovala je v tisti dobi širne ruske stepe, divila se je kavkaški krasoti, vozila se po vihnem Črnem morju, v Carigradu je pogledala, plula skozi Dardanele in skozi egejsko morje. Atene je gledala samo od daleč s krova svoje ladje, ni jih marala bliže ogledati. Starih

slavnih Aten več ni, a nove je niso zanimale. In priplula je v Trst ter se vrnila spet domu.

Zdaj je imela celo spremljevalca na svojih potovanjih. Lojzek je imel prav tako sanjavo dušo, kakor ona. Ker je bila mnogo bolehnna, je v mraku rada poležala na divanu. Tedaj se je vsedel Lojzek k njej in delala sta skupaj načrte, določila vse točke naše zemlje, ki si jih hočeta še ogledati ter si pripovedovala o tujih krajih in tujih ljudstvih. Nista se zadovoljevala več s staro Evropo. Rudekova poročila iz Novega sveta so vzbudila tudi v njiu hrepenenje po še daljših deželah: Kolikrat sta se znašla v tej dobi v Kordilerah ali v čudežni Avstraliji!

Nekega dne pa je razodel Lojzek svoji mami, da je v pisarni prav suhoparno in pusto, da ne mara več hoditi notri. Odšel bo na navtično šolo, da se i on posveti mornarskemu poklicu.

Božala ga je mati po plavolasi glavi.

„Idi, sinko moj, kamoj te srce vleče. Ne bom ti branila!“

Mirko se je spočetka srdil. Zakaj bi zdaj šel v negotovost, ko ima uže stalno službo. Pa kedo bi zdaj še potrošil zanj na učenje in šolo. On da je tega sit; sam Bog, da bo tudi Zofka kmalo zdelala!

Takrat se je vzdignila Vera z divana, šla je k omari ter izvlekla hranilno knjižico. Tu so bili prihranki, ki si jih je bila skupaj spravila za potovanje z marljivim svojim ročnim delom. Ni baš zadostovalo za šolanje, toda vsaj temelj je bil, drugo naj bi pa prispeval Mirko, ko bo zdaj itak odpadla skrb za Zofko.

Pa se je dal Mirko pogovoriti, a Vera spet ni imela novčiča za svoje ženitovanjsko potovanje. Otožno se je smehljala. Nemogoče, da bi zdaj še kaj zaslužila. Preslabo se je čutila. Toda, saj je še srečka!

Od tistega dne se je vglabljala v upanje na srečko. Vedno je delala načrte. Seveda dobi glavni dobiček, o tem je bila prepričana. Kaj počne neki s tolikim denarjem, ko je bila vajena celo življenje varčevati in štediti!

K Miri se odpelje na Česko. Tako dolgo je že ni videla, pa ji že srce trepeče hrepenenja. Toda zima bo takrat, mraz! Kaj za to, saj bo imela denar. V prvi razred se vsede, prav udobno, zavije se v topli potovalni kožuh in vlak jo prenese k Miri. Ah, to bo veselje ob svidenju!

Potem pošlje Zofko na Dunaj študirat. Kako bodočnost pa ima kot revna vaška učiteljica! Ne, naj le naredi izpite, da se spravi naprej.

In naposled gre z Mirkom na potovanje. Ali kam? Tako rada bi bila videla Novi svet. Toda to je vse tako silno daleč in ona je tako utrujena. Saj gresta za početek lahko kam bliže. Zakaj ne bi prezimila v Opatiji? Gotovo se tam spet okrepeča, ko pride spomlad, potem gresta vse eno v Benetke; saj je bilo določeno tam ženitovanjsko potovanje.

Kaj nista spet mlada in čila ter se veselita solnčnega življenja?

Sanjala je v mraku na divanu, a njene oči so postajale vedno večje in bolj žareče. Čakala je in čakala. Gotovo, zdaj pride sreča!

Pa ji je bilo nekega dne tako slabo, da ni mogla več iz postelje. Mirko se je za njo bal ter ni šel v urad. Sedel je ob njeni postelji ter jo držal za roko. S tihim glasom mu je pripovedovala, kaj si je v dolgih, samotnih urah vse izmislila. Blažen nasmeh je bil na njenih ustnih. Mirko je bil spet pri njej, ki jo je toliko zanemarjal pa samo pušчал. Oh, saj bo zdaj spet vse dobro. Na spomlad gotovo ozdravi, pa srečko zadene tudi. Kaj zato, če prav ne bo glavni dobitok. Toliko bo že, da bo za v Italijo. Saj je postala tako skromna.

In je govorila o svojih otrocih, o Miri, ki ima priti poleti na dopust, o Zofki, ki bo ž njimi praznovala božič. Pa o Rudetu, čigar zadnje pismo je dospelo iz Indije in o Lojzku, ki je poslal pozdrave iz Južne Afrike. Ja, ta dva sta srečna! Le videla bi ju rada spet, videla!

In glas njen je bil vedno tišji, vedno bolj zmedeno je govorila. Pripovedovala je zdaj, kako je bila vendar srečna, celo življenje, ki so jo sanje nosile po tolikih daljnih krajih in je zrla toliko lepote.

Pa čisto po tiho in neopaženo je vstopila bela žena ter jo je odvedla s seboj na zadnje, dolgo potovanje, s katerega se ne povrne nikdar več.

Vzrok za podraženje stanovanja.

Prijatelj: „Imaš čedno, zračno, svetlo, suho in sploh jako udobno sobo.“

Najemnik: „Za božjo voljo, ne govori toli glasno! Tik mene stanuje moj hišni gospodar in ako te čuje, potem me bodo te naštevane dobre lastnosti pri najemnini stale za desetak več.“

Nobena škoda.

Dijak: „Moja mama vam tukaj pošilja nekaj za kuhinjo.“

Hišna gospodinja: „Tega pa vendar ni bilo treba, zakaj pa si napravlja škodo in mi pošilja toliko masla in jajc?“

Dijak: „Ker vé, da jaz ocvrta jajca rad jem.“

ŠTIRIINDVAJSET UR ZAPORA!

Gospa Županova se je prepirala s svojo deklo. Marička, tako je bilo dekli ime, je en čas molčala, ko pa se ji zdi zadosti, stopi pred gospo rekoč: „Gospa, veste kaj, vi mi plačate 16 kron mesečno za moje delo; ako pa hočete, da bom vašo nervoznost prenašala, tedaj dajte mi še 16 kron; zastonj se ne pustim zaničevati.“ Ta odgovor je gospej županovi zadostoval. Njena jeza je prekipela do vrha. Skoči k dekli, ter jo začne pestiti. Konec je bil ta, da je dekla gospo tožila pri sodniji, in gospa je dobila štiriindvajset ur zavora. Gospa se je upirala na vse pretege, da ona ne gre v zapor, da rajše plača. Vložila je rekuz, toda bil je odbač in gospa županova je morala nastopiti težavno pot v zapor.

Zdaj naj vam opišem, kako se je gospej županovi v zaporu godilo.

Prišla je, tako rekoč pritiho, tapila se je, v soboto proti večeru v mraku.

Ogrnjena v veliko črno ruto, češ, da jo ne bi ljudje spoznali. Jaz jo sprejemam na vratih.

Gospa županova se poniža in me prosi, naj bi jo djala samo v celico! Odgovorim ji: „Gospa, žalibog, vaši želji ne morem vstreči; kajti moj „hôtel“ je poln, vse celice so oddane, zadovoljiti se morate z družbo; sicer pa, prosim Vas, štiriindvajset ur to je toliko kot nič.“

Gospa županova, poprej tako ošabna in mogočna, uda se zdaj v svojo usodo.

Odprem vrata ene celice in vstopive: „Tukaj, gospa, so vaše štiri kolegije, sicer pa le za štiriindvajset ur.“ Neža Berbuč, ki je ležala vznak, s svojimi skrčenimi nogami, se prebudi, ter glasno pripoveduje svoj sen. Pepina sedi nepremično na postelji, ter s topim, zaspanim pogledom zre pred se. Urša navija na prste svoje črne lase. V isti celici je še ena ženska, ki govori tuj jezik, nihče jo ne razume nobena se za njo ne zmeni.

Gospa županova se vleže na odkazano ji posteljo, ter hoče zaspati, dvigniti se v kraljestvo nezvesti, toda strah premaga sen. Skrčila je noge in sedla, oziraje se okoli.

Vso noč je bdela.

Drugi dan, v nedeljo, ko so se ob petih zjutraj na hodniku ženske ječe čuli koraki, je gospa županova, ki ni spala, vzbudila druge jetnice. Vse so se jezile, kot po navadi, da je že čas vstati. Začele so si otirati oči; nazadnje so vendar vstale. Po hodniku je slišati trde korake, v vratih je zaropotal ključ in vstopila sta dva jetnika čistilca v kamižolah in kratkih hlačah z jeznimi, resnimi obrazi.

Ženske so šle na hodnik, umivat se k vodovodu. Pri vodi se je vnel prepir. Gospa županova je pozabila, da je tačas

kaznjenka. Hotela je pokazati tudi tukaj svojo mogočnost, toda druge kaznjenke so jo potisnile nazaj. „Hitro se pripravite za k maši!“ jih opominjam. Gospa županova še ni bila pripravljena, ko je prišel inspektor s spremljevalci. „Hitro hitro!“ je kriknil inspektor.

Iz drugih celic so prišle druge jetnice in so se postavile v dveh vrstah po dolgem hodniku. Nato jih odvedem v cerkev.

Gospa županova je bila sredi čete, ki je štela okoli petdeset žensk, prišedših iz vseh celic.

Vse so bile v belih robcih, plaščih in suknjah in le redke so bile med njimi v svojih oblačilih.

Gospa županova je ostala seveda v svoji obleki, ker tiste za štiriindvajset ur se sploh ne preoblečejo.

Cele stopnjice je zavzemal ta sprevod.

Slišijo se zamolkli koraki po hodniku.

Inspektor prihaja.

Ženske, ki so govorile in se smejale, zdaj vtihnejo.

Prišedši do odprtih vrat, so se ženske prekrizale ter stopile v cerkev.

Njih mesto je na desni. Stiskajo se in prerivajo druga drugo. Takoj za njimi so prišli moški, razdeljeni v več skupin.

Precej časa je bilo tiho v cerkvi in je bilo slišati samo odkašljanje.

Čez par minut so se jetniki, ki so stali v sredini, zganili, stisnivši se tako drug k drugemu naredivši sredi cerkve pot in po ti poti je prišel inspektor ter se ustavil sredi cerkve.

Služba božja se začne.

Gospa županova, poznana kot pobožna žena, je tudi tukaj v jetniški kapelici pobožno molila.

Saj videti je bilo tako.

Po končani maši jih odpeljem spet v odmenjene jim celice.

Gospa županova zdihuje neprenehoma:

„Kedaj vendar mine teh groznih štiriindvajset ur?“

Njene sojetnice se ji posmehujejo.

Neža Berluč, znana klepetulja, jo ogovori: „Da, gospa županja, pretepati dekle ni vedno brez posledic . . .“

Proti večeru vendar pride zaželeni čas.

Ko odprme vrata omenjene celice, že stoji gospa županova zraven ogrnjena v veliko črno ruto.

Odpeljem jo v pisarno.

Tam se mora še podpisati v dokaz, da je naredila štiriindvajset ur zavora.

Da, da, pokora ni prijetna stvar . . .

Buhtin se rabi za pecivo, buhteljne, potice in pod., da zadobe prijeten duh in izvrsten okus. Vsaka kuharica lahko ž njim ravna. Buhtin je varčna začimba, ki ostaja vedno sveža.

Steklenica $\frac{1}{4}$ kg. K 1.—.

Naš novi izdelek, grahova moka.

Za grahove konzerve pripravljamo si moko v domačem mlinu. Iz grahove moke napravimo lahko tudi močnik in karbonadke namesto mesenih.

Naprosili smo svoje cenjene gg. odjemalce, naj nam naznanijo svoje mnenje o tem izdelku, ker nam je ležeče ne samo na tem, da jih zadovoljimo, marveč mi hočemo izvedeti, ali nimajo zraven še kake posebne želje.

Pisma smo prejeli od sledečih p. n. gospodov:

A. Dynybyl, komisijonarjeva soproga, Kr. Vinogradi: Sporočam Vam, da sem zelo zadovoljna z Vašo grahovo moko. Napravljam iz nje juhe, to je jako udobno. Upam, da najde veliko odjemalcev.

Katuša Grossmann, rokavičarjeva žena, Karlin: Usojam si Vam naznani, da je Vaš novi izdelek, grahova moka, jako imeniten. V tem, kar zadeva grahovo kašo in karbonadke, napravljene po Vašem navodilu, je res vse hvale vredna.

Alojzij Jiroutek, šolski vodja, Prosek: Iz naročene grahove moke je napravila moja žena karbonatke. Prej smo jih imeli iz leče, toda prej je bilo treba več dela zraven. Treba je bilo dva dni sušiti in mleti lečo, zdaj pa iz Vaše grahove moke lahko jih napravimo takoj, tudi bolj tečne so in z zeljem so izvrstne. Na juho za 6 oseb zadostujejo 4 žlice.

Terezija Kočová, strok. učiteljica, Kyšperk: Vaš novi izdelek, grahova moka, je naš prijetno iznenadil. Posebna vrlina Vaše moke je, da se iz nje lahko v kratkem času napravi jed in tudi priprava jedi iz nje je lažja kakor iz samega grahu. Izvrstno tekne.

Henrika Liznar, učiteljeva soproga v Pragi VIII. Šele dvakrat sem kuhala juho iz Vaše grahove moke. Prvokrat sem jo vkuhala le v vodo, drugokrat v juho od povojenega mesa. V obeh slučajih se je izvrstno obnesla. Ima tudi močnejši pookus po grahu, kakor če doma skuhami grah pretlačimo skoz sito. Moja soseda si je takoj vzela polovico moje močnate zaloge. In tudi njej je prav dišala.

B. Lorenc, rokavičar in bandažist, Plzenj: Naznanjam Vam, da smo popolnoma zadovoljni, samo dotična kuharica mora prav znati, koliko je pač ima porabiti. Prvokrat smo imeli prav gosto juho, ker grahova moka je jako izdatna.

Fr. Matouš, župnik v Bistrici: Ne pretirjam, ako pišem, da zraven žitne kave Vaša tovarna ni izumila nič tako praktičnega kakor grahovo moko. Redilni grah se nam tu ponuja v lahki in hitro porabni obliki. Uverjen sem, da hiša, katera si jo naroči enkrat na poskušnjo, ostane za vselej Vaša zvesta odjemalka.

M. Maužum, uradnikova žena, Hospozín: Vaša najnovejša grahova moka se je vrlo izpričala. Hrana iz nje je redilna in okusna.

Ant. Nosek, mostninar, Šopka, p. Melnik: S tem Vam naznanjam, da je Vaša grahova moka res izvrstna in vsem jako tekne. Prihodnjič naročim zopet.

Šumeči bonboni so priljubljena pijača tako ob vročini kakor v hladnem vremenu. Naši šumeči bonboni so zdravi in osvežujoči ter so napravljeni le iz take primesi, ki jo postava odobrava. **Ambo** v papirni škatlici 20 kom. K 2.—, „**s sladrom**“ v staniolu 25 kom. K 2.—.

Marica Novák, kmetica, Mošnov, p. Cerekvice pri Vys. Mýtu: Z Vašo grahovo moko sem popolnoma zadovoljna. Za zdaj napravljam iz nje samo juho, ki vsem neizmerno diši.

A. Pánek, učiteljeva žena v Brandlinu, p. Tučapy: Vaša grahova moka je izdelek izvrstne kakovosti. Preskusila sem jo za juho in za karbonadke. Juha je bila prav okusna. Karbonadke iz nje so bolj fine kakor če jih napravimo po navadi. Hočem grahovo moko poizkusiti še na drugi način za druge jedi, bom Vam to naznanila, dosihmal je jako dobra.

Karol Rajchl, črevljár, Zruč n. S.: Grahova moka je izvrstna. Ako napravimo juho po navodilu in pridamo zahodne dodatke, je neizmerno okusna. S pošiljateljico sem bil tedaj zelo zadovoljen, hvala Vam za hitro in točno postrežbo.

Recepti za pripravo jedi iz grahove moke.

Gospa A. Holub, soproga c. kr. višjega nadzornika fin. straže v H. Polubnah, je nam naznanila sledeče recepte:

Lijanci iz grahove moke. Vzemi tri žlice grahove moke, košček masla, pol žemlje, katero si namočil v mleku in vse pošteno razdrobi. Zraven daj 2 jajci, nekaj sladkorja, nekaj na drobno razmlinčenih mandeljnov, nekaj soli, mleka pa toliko, da se napravi testo za lijance. Potem pa peci na ponvi in pecivo potrosi s sladkorjem. (Bili so prav okusni in krhki!)

Jajčnjak v juho. Košček masla, dve žlici grahove moke, sol, razmešaj 2 jajci, zraven nekaj dišave, pol žemlje, namočene v mleku, nekaj mleka in ako hočeš, vzemi tudi nekaj česna. Testo izlij na ponvo in peci. Pecivo razreži na kocke in nalij na nje juho.

Naročila, reklamacije, pritožbe i. t. d., naj se pošiljajo naravnost na Vydrosso tovarno hranil v Pragi VIII., rokopiši pa na gospo Zofko Kveder v Zagrebu, Pantovčak 1b, Hrvatsko.

Joško Senca. „Hlapca Šimna“ o priliki natisnem, drugo je slabo. — **Štefkin.** Vaša „Slika z Balkana“ se za reklamo ni. Tudi take stvari morajo biti pisane verjetno! — **Rovanov.** Nesrečna bombastičnost! Kdaj pozdravlja popotnik svojo domovino, s temi-le besedami, če ni komedijant in komično napuhen literarni diletant: „O, moja domačija, tisočkrat pozdravljena, ti zibelka in rakev moje sreče, centrum mojega hrepenenja...“ Dovelj, dovelj! — **Hrabroslov.** Vaša povest o Mezdičarju in njegovi hčeri ni prav nič zanimiva.

ZA GOSPODARJE IN GOSPODINJE

Pijančevanje je grdo in škodljivo telesu, duši in mošnji. Naši ljudje še vedno mislilo, da ne morejo biti veseli brez vina, piva in žganja. Zmernost je pri nas, žal, prav redka čednost. Marsikak revež zavida bogatinu najbolj za to, ker si lahko privošči par kozarčkov, kadarkoli se mu zazdi. Ampak alkohol je človeku nepotreben. Naš cesar je že star še vedno krepak in zdravniki pravijo, da mu je le zmernost v jedi in pijači ohranila zdravje in podaljšala življenje. On samo opoldne popije čašo plzenjskega piva, zvečer nikoli nič. Ruski car pije včasih malo rdečega vina ali pa malo šampanjca. Nemški cesar je še bolj zmeren; jabolčnik in druga sadna vina so mu najljubša in tudi svojim dvorjanikom to priporoča. Pri velikih gostijah si da pomešati šampanjec s kisló vodo. Italijanski, španski, švedski in bolgarski kralj nikoli ne pijejo alkohola. Španski kralj pije tudi pri največjih pojedinah navadno studenčnico. Švedska kraljeva obitelj vodi protialkoholno gibanje v Skandinaviji; mati kraljeva se že štirideset let trudi, da društvo abstinentov na Švedskem čim bolj napreduje in brat švedskega kralja je predsednik antialkoholnega društva v Štokholmu.

*

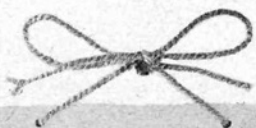
Če so se ti čevlji v dežju premočili in se bojiš, da ne postanejo trdi, namaži jih, dokler so še vlažni, z ricinóvím oljem.

*

Umivanje je za zdravje zelo potrebno. Človek ne diha samo s pljuči, ampak tudi s kožo, če je koža zamazana, ne more zrak do nje, pot se ne more izločevati, kakor bi bilo treba in človek postane bled, slabokrven in bolehen. Angleži, tudi prosti narod, se zelo radi umivajo in kopajo vsak dan, če je mogoče, če ne, pa vsaj vsak teden od pete do glave. Naših kmečkih ljudi je nekako sram umivati se tudi po telesu in mnogo jih je, ki se ves svoj živ dan niso okopali in omili, kakor bi bilo treba. Človek, ki je parkrat poskusil oprati se z milom, odrgniti se s plahto, se bo počutil tako dobro, da se bo že sam od sebe rad umival in čistil. Posebno potrebno je, da se bolnik, ki je nekaj časa ležal v postelji, takoj ko mu je malo boljše, dobro omije z milom (žajfo). Posebno, če je imel kakšno nalezljivo bolezen, bi moral to storiti ne samo zaradi sebe, ampak tudi zaradi drugih, da ne nalezajo od njega bolezni, ki se je je sam znebil. Otroke po škrlatici ali po ošpicah ali kakšni drugi bolezni je treba dobro nasapunati z milom in omiti, predno se jih pusti spet v šolo ali med druge otroke. To bi morala biti sveta dolžnost vsake matere, da ne bo s svojo nemarnostjo kriva, da še kakšno drugo tuje dete oboli in morda umrje. Če koga vdariš

ali raniš, si kaznovan in če koga lahko mišljeno spraviš v nevarnost, da oboli, je to tudi zločin in greh, pa če ga tudi sodnija ne zasleduje. Če bi ljudje bolj pazili na to, se nalezljive bolezni ne bi toliko širile in mnogo manj ljudi bi umrlo. Seveda ni zadosti, da se opereš in omiješ, treba je tudi, da perilo popariš in skuhaš, vrhnjo obleko očistiš, sobo oribaš in pobeliš itd. Če je kdo v hiši od jetike umrl, osnaži jo dobro, pobeli, pod očisti, prezrači jo, pusti okna odprta, da bo solnce sijalo notri in uničilo klice bolezni, drugače boš čez par let, ali pa še prej, spet imel mrliča na parah. Bolezen je huda stvar, ali nesnaga je še hujša in nevarnejša. Kjer ljubijo čistočo, se bolezen ne more vgnezditi za dolgo.

OGLASI

Naš koledar na l. 1914.

Po prijaznem posredovanju umetnika Häuslerja smo pridobili od pokojnega veleimenitnega češkega slikarja Nikolaja Aleša jako dragoceno sliko. Poznate njegove srednjeveške graščinske vojake in poveljnike, a ta le "Stari češki plemenitaš" je zares izvanredno mojstrsko delo. Umetnik ga je dovršil v zadnjem letu svojega življenja. S slike se razodeva umetniško posvečenje njegovega stvarnika, kar poznate na štirbarvni reprodukciji v koledarju, katerega priložimo vsem našim ljubim gg. odjemalcem v januarsko številko "Domačega Prijatelja". Tudi običajni zapisnik bo zraven. Takoj, ko dobite januarsko številko, se morate prepričati, ali se obe prilogi nahajata v zavoju. Ako nista notri, potem napišite na zavitku: „Ne sprejemam, ker manjka . . .“ (ali koledar, ali zapisnik) in mi že izvršimo uradno reklamacijo. Izrecno opozarjamo, da zavitek ne sme biti poškodovan in vezatev (zvezan je z žico) ne sme biti pokvarjena.

Velečastiti duhovščini pošiljamo splošni zapisnik, na izrecno željo pa pošiljamo tudi kmetijski zapisnik vred. V tem slučaju pa prosimo, naj se nam to takoj naznani; ekspedicija januarske številke s prilogami traja primerno delj časa. Zvezke začnemo razpošiljati brž po božičnih praznikih. Kdor do 5. januarja ne dobi pošiljatve, naj reklamira, mi bomo takoj posredovali za uradno pozivedbo.

Oblati so najboljši prigrizek k čaju ali po svečanem, godovanjskem kosilu. Tudi ob drugem času. Takih oblatov, kakor so naši, ne dobite pač nikjer. Kruhke masljenke so pečene v pristnem maslu, izborne destinke so polnjene s sadnim, dezertke pa z mednim kremom — iz čebelnega medu.

Vendar pazite! Ako si jih hočete naročiti za božič, storite to nemudoma in naznanite, kedaj se naj vam pošljejo. V zadnjem hipu, ko je preveč naročil, ni mogoče vselej točno postreči.

Naši gg. naročniki nam pišejo:

Čejkova Julia, zasebnica, Uhl. Janovice: Vaši izvrstni oblatti izvanredno teknejo našim gostom.

Derschkova Evž., gozdarjeva soproga, Dolní Dvořiště: Vaše masljenke so nam posebno dišale in čeravno sem že več enakih vrst jedla pri praških slaščičarjih, vendar tako izbornih in krhkih še nisem imela, kakor so Vaše.

Grossmann Anton, c. kr. mornar, Valeluka, otok Korčula. Vse nam jako ugaja, posebno oblatti in jaz se že veselim na prihodnjo pošiljatev.

Klimeš Eleonora, vrtnarjeva žena pri knezu Schwarzenbergu, Mšec: Ko se ob večernem čaju razveseljujemo z Vašimi izvrstnimi destinkami, smatramo kot svojo dolžnost, dokler še Vaše nedosežne destinke se nam razblinjajo v ustih, da se Vam zahvalimo za izvrstni prigrizek in točno pošiljatev. Vse je prišlo v redu in z vsem smo zadovoljni. Ne pozabimo naročiti znova in priporočiti zncem Vaše izdelke. Hvala!

Kryšpín Josip, Skochovice, p. Lužec pri Chlumcu ob Cidlini: Destinke so zelo okusne, lepo se Vam za nje zahvaljujemo.

Roufl Katra, zasebnica, Nezdášov, p. Týn n. Vlt.: Škatljo Vaših oblatov (Dezert delikat) sem ravno prejela. So izborne.

Prečrtajte, česar si ne želite.

Dne

Pošljite mi 5 kg „Vydrovke“ žitne kave
po K 4.50 izplačano.

Pošljite mi sledeče izdelke iz Vaše tovarne.

Ime:

Stan:

Kraj:

Zadnja pošta:

Julep je moderna pijača abstinentov. Okusite ta dragoceni, neizkvašeni in naravni sadni sok, ki Vam popolnoma nadomesti vino, pa tudi pivo, ako Vam ga zdravnik prepove piti.

P. n. gg. odjemalci nam pišejo:

JUDr. Bráza Silvester, odv., Kr. Vinogradi: Ko sem se vrnil s potovanja, razveselila je mene pošiljatev Julepa in jaz trdim: Kdor pije Julep, se ne boji bolezni, Julep krepi zdravje, osvežuje telo. Zatorej: živio Julep, najboljše zdravilo sedanjega časa.

Dynter Frydolin, c. k. rač. nadporočnik pri topničarskem polku št. 24 v Čeških Budějovicah: Z veseljem Vam naznanjam, da Vaš Julep, katerega z vodo pijem že dolgo časa, izvrstno na me vpliva kot osvežujoča pijača in krepča moje živce. Kot abstinents bom Vaš izdelek vselej in povsod prav toplo priporočal med svojimi znanci. To le priznalno odobrenje pišem popolnoma iz lastne volje, nihče me ni do tega nagovarjal.

MUDr. Chmelař Benj., posestnik sanatorija za pljučne bolezni in njegov vodja, Křinec: Moji pacienti radi pijejo Vaš osvežujoči Julep, bodisi samega, bodisi zmešanega s slatino. Splošno hvalijo prijetne počutke v ustih in želodcu, kadar so povžili to pijačo, telo je jako sveže in odkar pijejo Julep, imajo tudi boljši tek. Obenem si naročujem novo zalogo, h kateri mesto jabolčnega Julepa priložite tudi druge vrste Julepov. Končno bo Vas zanimalo morebiti dejstvo, da tudi jaz pijem rad Julep z božjevodsko slatino.

Vosmík Henrik, uradnik tvrčke A. Skorkovský, Humpolec: Naročilo Julepa sem dobil v redu, račun pa ni bil zraven, blagovolite mi ga tedaj poslati. Julep nam neizmerno diši, toda na nekaj moram opozoriti: Na vsaki steklenici je vinjeta, na kateri je napisano, da odprta steklenica vzdrži 2—3 dni, ne da bi pijača izvešala. Ko pa sem zadnjo soboto dobil naročilo ter odprl tri steklenice, so vse tri v četrto ure popolnoma — izvešale.

Izdaja in za uredništvo odgovarja založnik F. Vydra, Praga VIII. — Tiska B. Holinka, Praga VIII.

Ta list se ne more pošiljati kot tiskovina. Blagovolite prilepiti vedno znamko za

5 vinarjev.

Uyðrova továrna hranil

Praga VIII.

(poštni urad Praga 22)

